GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

Upsala Univ. Bibliotek

Su. ant.
Su. liter.
Gramat.

EN CAROLIN.

SKÅDESPEL I FEM AKTER.

af

[G. R. Lahlander]

Pris: 1 krona.

EN CAROLIN.

SKÅDESPEL I FEM AKTER.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI
1880.

Personer.

CARL STÅLSKÖLD, öfverste.
ADOLPH HELDT, kapten.
ARVID HORN, grefve, kanslipresident.
LUDVIG GÜLDENHEIM, } friherrar.
OTTO, hans bror, }
GERTRUD HORN, enkefriherrinna, Stålskölds halfsyster.
ELISABETH, Stålskölds dotter.
FÖRSTE ADELSMANNEN, }
ANDRE ADELSMANNEN, }
FÖRSTE PRESTEN, }
ANDRE PRESTEN, }
FÖRSTE BORGAREN, } riksdagsmän.
ANDRE BORGAREN, }
FÖRSTE BONDEN, }
ANDRE BONDEN, }
BERTIL, gammal afskedad soldat.
OLOF, dräng.
ELSA, Elisabeths kammarpiga.
EN SEKRETERARE hos Arvid Horn.
EN HOFTJENARE.
HERRAR och DAMER vid hofvet. SOLDATER. BÖNDER.

Händelsen tilldrager sig å Stålskölds egendom, förutom andra akten, som eger rum i Stockholm.

Tiden: början af konung Fredriks regering.

Första akten.

Teatern föreställer en trädgård med en port i fonden. En hvilplats under en grupp af träd. På afstånd ett landskap med skog.

Första scenen.

ELSA (är sysselsatt i trädgården). OLOF.

ELSA.

Se så! Nu kan det vara nog med prat.
Jag annat har att göra jag, minsann,
än höra på ditt tokeri, din skälm.
Bäst att du går förr'n nådig frun är här,
ty eljest får du respass med besked
och bannor jag: gå derför nu, jag ber.

OLOF.

Åh! Hennes nåd gick bort och fröken med.
Nog kan jag dröja här en stund ännu . . .
Så brådt är det då inte, kära du.

ELSA.

Men om du dröjer ock till julen qvar,
likväl af mig ej annat svar du får

än nej! och nej! och hundra tolfter nej! . . .
Men gå; du ser här kommer någon hit.

OLOF.

Den gamle Bertil blott och ingen ann!
Han kommer hit hvar enda dag, jag tror,
fastän långt bort i skogen gubben bor . . .
Hvad gör han här?

ELSA.

Nå, har du det ej hört?

OLOF.

Hvad då?

ELSA.

Jo, öfversten du hågar nog,
min frökens far, som i Sibirien fins,
om än han lefver. Många år, se'n sist
man honom hörde af, till ända gått,
och öfversten jag inte längre mins,
nej inte alls, så grufligt längese'n
det är, se'n han i kriget gaf sig ut.
Men år från år, hvar eviga Guds dag,
i ur och skur, förr'n dagen tagit slut,
har gubben Bertil vandrat hit, fast svag
af ålderdom han är och vägen lång;
och frågar gör han, frågar dag för dag,
om än från öfversten ej något sports.

OLOF.

En vän, som trogen är, det är då visst!

Andra scenen.

De förra. Bertil.

BERTIL.

Guds fred! . . . Allt är sig likt? . . Ej nytt förspordes?

OLOF (afsides till Elsa).

Jag vill nu narra gubben . . . Tig du still.

(Till Bertil.)

Jo, öfversten han väntas hit i dag.

ELSA.

Han gycklar blott . . . Fy blygs! . . . En sådan slyngel.

BERTIL.

Nå bättre vett ej har det satans yngel,
som frodas nu för tiden i vårt land
förutan tukt och utan seders band.
Nej, bättre fick jag i min ungdom lära
att hålla ålderdomen uti ära.

OLOF.

Blif inte ond . . . mitt gyckel nu förlåt . . .
Men säg mig, Bertil, är det sant du kommer
hitåt hvar dag för öfverst' Stålskölds skull?
Hvad är väl han för dig? I svartan mull
han kanske ligger re'n.

BERTIL.

Hvad är han mig,
du frågar. Jo du, mer än någon tror.
Och om i svarta mullen re'n han låge,
ej uti drömmen honom då jag såge
lifs lefvande, som ofta än jag gör.

ELSA.

Hans lif har Bertil räddat, så det säges.

BERTIL.

Det var vid Narva. Mer än tjugu år
se'n dess förgått. Det var min sista strid,
ty bot ej kunde finnas för de sår,
som jag fick der. Se'n maktlös är min arm.

OLOF.

Förtälj oss mer derom.

ELSA.

Ja gör det, Bertil.

BERTIL.

Jaså! I tron med mina sår jag skryter.
Dem krigarn får, som åkern sina fåror.
Det lönar ej att sedan tala om.
Nej tack, god vänner, fråga någon annan,
om någon annan vet derom.

ELSA (till Olof).

Se så!
Nu komma de. Så packa dig åstad.
(Elsa skyndar till venster, Olof till höger.)

Tredje scenen.

GERTRUD och ELISABETH (inkomma genom trädgårdsporten). BERTIL.

GERTRUD (som varseblifvit Olof).

Nå, hade ej den skälmen smugit hit! . . .
Jag kan ej sticka näsan utom porten

förr än han framme är ... Men vänta du!

(Varseblifver Bertil.)

Se Bertil! ... Kunde tro du oss ej glömde.
Förgäfves kommer du, min gamle vän.
Min stackars bror vi se nog ej igen.

ELISABETH.

Än vill jag hoppas, bästa tant. Hur mången,
som ryktet nämde död, kom likväl hem
från stridens och från fångenskapens fasor.

GERTRUD.

Jo, jo! nog vet jag att du väntar, du,
ej endast på din far ... men ock ... Nå ja,
vi få väl se hvem som har rätt. — Men Bertil,
har du nu vandrat hit den långa vägen,
en styrkedryck du skall dock ha', min vän.
Gå in, säg Elsa till.

(Bertil går till venster. Till Elisabeth, som äfven vill gå.)

Nej, stanna qvar!
Än litet till om friar'n vill jag tala ...
Se så, min flicka, tänk dig för en gång.
Hvad tror du väl din far, om än han lefde
och visste hvad du gör, nu skulle säga?

ELISABETH.

Han säkert sade: gift dig ej, mitt barn,
om ej ditt hjerta med din hand du skänker.

GERTRUD.

Nå ja, han var en tok min stackars bror,
det är då sant. —

ELISABETH (leende).

Jag hyser ingen önskan
att vara bättre än min far.

GERTRUD.

Och hjertat! . . .
Ditt hjerta lönar visst att tala om.
Det är af dårskap fullt, min stackars tös.
Tror du då ej jag kan dess gåtor tyda?

ELISABETH.

Det lönar icke mödan: allt för klok
du är att bry ditt hufvud för dess skull.

GERTRUD.

Men tänk! om det nu skulle roa mig? . . .
Jag vet en saga jag, jag vill förtälja . . .
Det var en gång en flicka, mycket ung.
Sin mor hon tidigt mist, och hennes far
var nästan ständigt borta uti kriget.
Så växte hon i sjelfsvåld upp och blef
sjelfrådig, styfsint, yr och obetänksam.

ELISABETH.

En riktig stygga!

GERTRUD.

Elak var hon ej,
men gaf bekymmer nog åt sina vänner.

ELISABETH.

Rätt underligt att någon vän hon egde!

GERTRUD.

Hör du blott på och afbryt mig ej så . . .
En granngård fans der, och der växte upp
en yngling, som blef lekkamrat till henne;
och Gud bevars! de blefvo vänner de.
I mark, i skog, i färder uppå sjön
de följdes åt. — Men allting tar dock ända.

Hon var ännu ett barn, när han i kriget begaf sig ut. Det dröjde ett par år förrän de möttes åter.

ELISABETH.

Så! . . . De möttes?

GERTRUD.

Kort deras möte var, — men dock för långt, ty hon var barnslig nog att ej det glömma. Och han . . .

ELISABETH.

Helt visst han icke heller glömt.

GERTRUD.

Hvem vet, om än han lefver? Ryktet säger att redan död han är i fjerran land.

ELISABETH.

Men ryktet ljuga kan, nu såsom förr. Och vore han ock död, hans minne lefver hos henne än.

GERTRUD.

Hör på! . . . Skolflickegriller! . . . Så mången sagt, som likväl glömde snart.

Fjerde scenen.

DE FÖRRA. OTTO GÜLDENHEIM (i elegant riddrägt).

GERTRUD.

Se, vår baron!

OTTO.

God afton, ädla damer!
Jag red förbi och kunde ej försaka
den lyckan att er se.

GERTRUD.

Välkommen alltid!

OTTO.

Migränen, hoppas jag, är bättre nu?

GERTRUD.

Åh ja! Den friska luften gör mig godt.
En promenad vi tagit oss just nyss,
fast mycken tid ej sysslor ge mig öfrig.

ELISABETH.

Ej heller mig: min väfstol på mig väntar.
(Helsar ceremoniöst på Güldenheim och går.)

GERTRUD.

Så brådt, Elisabeth, är det dock inte.

OTTO.

För min skull fick hon brådt, det ser jag nog . .
Olägligt kommer jag.

GERTRUD.

Nej, nej! min granne.
Förtörnas ej; haf tålamod ännu.
Hon sina griller glömma skall en gång.

OTTO.

Att henne varmt jag älskar kan ni fatta.
Ej hennes köld jag eljest tåligt lede,
men gjorde slut med ens på frieriet.

GERTRUD.

Min hjelp, så långt den räcker, hör er till.
Men tvång ej båtar här; hon styfsint är.
Att Stålskölds blod i hennes ådror rinner,
hon visar ofta nog. Och derför bida;
see tiden an. För mycken ifver nu
er sak blott skulle skämma.

OTTO.

Som ni säger
jag handla vill. Ert råd jag följer blindt.

GERTRUD.

Har ni om Heldt ej något sport ännu?
Kan då ej någon gång man visshet få
om än han lefver?

OTTO.

Död förutan tvifvel! . . .
Jag till en vän i Stockholm skref derom.
I går så fick jag svar.

GERTRUD.

Låt höra då.

OTTO.

Han var vid ka'baliken med i Bender.
Der sårad föll han i tatarers våld.
See'n ville Kungen honom lösa ut,
likksom de andra fångarne. Förgäfves
man sökte Heldt; ej mer han stod att finna,
och intet om hans öde blifvit kändt.
Men intet tvifvel någon hyser längre:
tattarerne de gjort processen kort,
som deras vana är, när någon fånge
dem gör besvär.

GERTRUD.

Ja, ja! Men visshet ej
det är, så klar att den hvart tvifvel häfver.
Dåraktigt hjerta närer än sitt hopp
der klokheten blott tomma intet skönjer . . .
Men kom! . . . Stig in! . . . Dröj qvar en stund hos oss.

(Han bjuder henne armen. De gå.)

Femte scenen.

STÅLSKÖLD (inkommer genom trädgårdsporten. Han är klädd i sliten krigardrägt och stöder sig på en käpp. Skägget är långt och grått).

Ändtligen framme! . . . Månne man mig känner? . . .
Så träden jag planterade växt upp!
Nu kan er krona bjuda mig sin skugga
till lön för fostrarns vård. En vänlig hand
beredt en hvilplats här. — Kanske min dotters? . . .
Min dotter! Månn' hon liknar nu sin moder?
den saknade, som himlen tidigt tog
till sig igen. Och lycklig var min älskade,
som sparad blef de långa årens ängslan,
skilsmessans bitterhet och fruktlös väntan . . .
De ljumma vindar smeka nu min panna
så mildt som hennes hand de fåror jemnat,
dem oro och bekymren plöjt . . . Hur skön
syns fosterbygden och nu dubbelt skön
med glädjens och med sorgens minnen prydd.
Här flydde snabbt min ungdoms sälla dagar,

näär hoppets irrsken lifvet än gaf glans,
näär ynglingen på djerfva bragder tänkte,
näär ärans skimmer lockade hans håg,
näär än kring jorden flög det svenska namnet
mned segrens rykte, mannamodets pris . . .
NNu är jag gubbe, står vid grafvens brädd.
HHvar är mitt hopp? Hvar är min äras krans? —
FFörbi! Förvissnad re'n! . . . Mitt fosterland
vidd afgrundsbrant, ett modlöshetens rof.
DDess dyra namn är skymfadt, verldens hån,
deess skörd förtrampad af inkräktarns fot.
DDess kämpars stoft i fjerran ödemark
enn graf har funnit, den ej minnet vårdar,
occh ingen skrift förtäljer deras bragder.
DDe döde har man glömt — kanhända ock
dee lefvande.

(Sätter sig.)

Sjette scenen.

STÅLSKÖLD. ELISABETH och BERTIL (som inkomma utan att varseblifva den förra).

ELISABETH.

Men säg ännu en gång,
huur såg min fader ut? Han högväxt var,
ej sant?

BERTIL.

En ståtlig karl han var, min fröken;
deet är då visst. Rak såsom granen är.

ELISABETH.

Occh håret mörkt?

BERTIL.

Ja, mörkbrunt.

ELISABETH.

Och blå ögon?

BERTIL.

Mörkblå, just såsom frökens. Men ni skulle
dem sett, när vred han var och när i striden
han förde oss till storms. De blixtrade,
så att soldaten fruktade hans blick
mer än de kulor ryssarne oss sände.

ELISABETH.

Men hård han var dock ej?

BERTIL.

Mild mot sin vän
och huld mot den, som trängde till hans skydd.

ELISABETH.

Så ock jag honom minnes, fast en dröm
det kanske är, som gifvit minnet skepnad.

BERTIL.

När han var här, ni var för späd ännu
för att hans bild uti ert sinne fästa.

ELISABETH.

Ack! Månn' han lefver än? jag frågar mig
hvar dag. Månn' mina böner himlen nått? . . .
Hur innerligt från mina läppar steg
min bön: gif mig min fader åter!

STÅLSKÖLD (som lyssnat till det föregående samtalet skyndar mot Elisabeth).

Dotter! . . .

ELISABETH (ryggar tillbaka).

Min fader? ... Ni! ... Är det ej än en dröm?
Ack, gäckas ej med mig!

STÅLSKÖLD.

Elisabeth!
Min dotter! Talar ej ditt eget hjerta?
Mitt säger mig: mitt barn du är.

ELISABETH (kastar sig till hans bröst).

Min fader! ...
Men grånadt är ditt hår, din skuldra böjd.

STÅLSKÖLD.

Ack! år af qval; bekymrens tunga börda;
sömnlösa nätter; dagar utan glädje;
vanmäktigt hat, förtärande sig sjelft;
sorg för mig sjelf och sorg för fosterlandet
de tryckte tidigt ålderdomens pregel
uppå min hjessa, böjde mig mot jorden;
de släckte ögats glans och blekte kinden.

ELISABETH.

Ack, arme fader! djupt du då har lidit?

STÅLSKÖLD.

Men nog med ord derom!

ELISABETH.

Glöm dina sorger.
Tänk icke, fader, mer på hvad du lidit.
Mins blott: du fosterjorden ser igen.
Nytt lif den skänke åt ditt trötta sinne,
liksom om våren is och drifvor smälta

och lemna plats för solens fagra barn,
så att vi glömma vinterns forna välde.
Låt mig din pannas fåror jemna ut.
Se kärleksfullt på mig; då åter glans
ditt öga får och kinden färg.

STÅLSKÖLD.

Mitt barn! . . .
Hur ofta under långa nätters tystnad
jag vred mig utan hvila på mitt läger
och tänkte uppe dig och undrade:
månn' hon sin moder liknar?

ELISABETH.

Så man säger.

STÅLSKÖLD.

Och det är sant. Bild af min ungdoms lycka,
de svunna tider kallar du tillbaka . . .
Hvi fick hon icke lefva att dig se
så växa upp?

ELISABETH.

I himlen vakar hon
utöfver dig och mig.

STÅLSKÖLD.

Hvem har dig lärt,
min dotter, att mig minnas än med kärlek,
när jag i fjerran öknar irrade,
förutan hopp, förutan tröst och ro?

ELISABETH.

Ack, glömsk jag är, som vid min egen lycka
ej minnes andras sorg!

STÅLSKÖLD.

Hvad menar du?

ELISABETH.

Din syster sörjer dig och gaf ej tro
åt hoppets röst, som hviskat i mitt öra:
han kommer åter!

STÅLSKÖLD.

Gertrud! . . . är hon här?

ELISABETH.

Hon var min andra moder: öm mot mig,
om också stundom sträf hon andra syntes.
Hon är här nära; låt mig henne säga,
försigtigt dock, att hennes bror än lefver
och att han finnes här.

STÅLSKÖLD.

Gör det mitt barn!

ELISABETH (visar på Bertil, som dragit sig tillbaka, under samtalet mellan far och dotter).

En annan ock, som länge har dig väntat
och som du säkert minnes —

STÅLSKÖLD.

Ah Bertil! du!
Du gamle krigskamrat; det gläder mig
att se dig frisk och kry.

(Elisabeth går.)

BERTIL.

Gud signe er,
Herr öfverste, som än mig mins!

STÅLSKÖLD.

Och skulle
jag glömma dig? Nej, nej! så dåligt minnet
ej blifvit än. Vid Narva sista gången
du stred invid min sida. Tack, du tappre,
ännu en gång, för trogen hjelp i nöden!

BERTIL.

Synd är likväl, att invalid jag blifvit.
Min arm käns stel som jern och tung som bly.
Ej eljest i ert led jag skulle saknats.
Nu duger jag till intet, intet alls.

STÅLSKÖLD.

Du kämpat nog, du gamle, och har rätt
till hedrad hvila ... Var du icke med
vid tåget öfver Bälten med Carl Gustaf?

BERTIL.

Trumslagarpojke var jag, femton år,
och slog af hjertans lust uppå min trumma ...
Det var ett muntert tåg.

STÅLSKÖLD.

Och Carl den elfte
du tjente ock i fält?

BERTIL.

Jag var vid Lund;
hård dust, men härlig seger.

STÅLSKÖLD.

Nå, vid Gud!
en ålderdom på minnen rik, om ock
ej rik på guld. Och hell! ja trefalt hell!
dig gubbe, som i tid med ära slöt

din krigarbana och ej tvangs att se
med egna ögon svenska vapnens skam . . .
Du såg ej Pultava, ej Dnieperns strand!

BERTIL.

Tung på de svenske Herrans hand föll der.

STÅLSKÖLD.

Så slöts med skymf den svenska segerbanan.
I smutsen släpad blef blågula fanan . . .

BERTIL.

Men Herrans hand, som slår, kan äfven hela.
Jag ofta läst de långa vinterqvällar,
vid tallvedsblosset, i min gamla bibel
om Guds utvalda folk, som hemsökt blef,
till syndabot, utaf hans stränga tuktan;
i träldom folket kom hos de otrogne.
Dess ånger stillade dock Herrans vrede.
Sitt folk han frälste ur förtryckets bojor.
Kanhända så han pröfvat äfven oss
och skänker segren åter.

STÅLSKÖLD.

Så jag hoppas! . . .
Men annorlunda syns mig Sverige nu
mot fordom. Endast knot och klagan spörjes
för tunga bördor. Carl den tolftes folk
ej tyckes offra gladt sitt blod, sin skärf
för fosterlandets räddning. Hvart jag kom
jag hörde klagoskri mot dryga skatter,
men föga ifver efter vapentjenst.

BERTIL.

Jo, jo! Allmogen är sig icke lik.
Ett trotsigt knot förspörjs i lägsta koja.

Man lider icke tåligt nu som förr.
Man ratar barkebröd och pockar fräckt
på sofvel till det rena hafrebrödet.
Gud bättre allt så visst! det illa är.

STÅLSKÖLD.

Värst är: misströstans ande har fått makt;
om fred jag hörde höga rop.

BERTIL.

Jo men!
Att slåss och blöda är ej mer i smaken,
se'n Konung Carol föll.

STÅLSKÖLD.

Än har jag hopp.
Ej vill jag tro att neslig fred blir sluten,
så länge än i Sverige finnes män . . .
Men der jag ser min syster: mig hon söker.
Farväl nu, gamle vän, kom snart tillbaka
att språka fritt om forna, bättre tider
och söka tröst för fosterland, som lider.
(Går mot venster.)

Sjunde scenen.

LUDVIG GÜLDENHEIM (inkommer genom trädgårdsporten och möter den bortgående Bertil).

LUDVIG.

Hör hit, min gubbe!

BERTIL.

Till er tjenst, min herre.

LUDVIG.

IDu känner baron Güldenheim, ej sant?

BERTIL.

JJag ofta honom sett.

LUDVIG.

Och nyss?

BERTIL.

Helt nyss.
HHan följde in med friherrinnan Horn.
JJag tror han fins der än.

LUDVIG.

Nå godt. Se der!
(Kastar ett mynt på jorden till Bertil.)

BERTIL.

TTack, herre! tigger gör jag ej.
(Går, utan att taga upp myntet.)

LUDVIG (ser efter honom).

Sturskt pack!
KKnutpiskan skulle passa såd'na ryggar.
(Går framåt och möter Otto Güldenheim.)

Åttonde scenen.

LUDVIG och OTTO GÜLDENHEIM.

OTTO.

DDu här, min bror!

LUDVIG.

Just jag!

OTTO.

Var helsad, Ludvig!
Du kommit förr, än hvad jag vågat hoppas.
Om några dagar först jag väntat dig.

LUDVIG.

Se'n sist jag skref, jag ändrade min plan,
påskyndade min resa med all makt.

OTTO.

Mig gläder att dig se ... Du är dig lik.

LUDVIG.

Du ock, fast du var yngling än, när sist
vi träffades ... Mustaschen har dock växt.
(Betraktar honom noga.)
Potz Henker! just en kavaljer du blifvit,
så fin och pyntad — och på landet till ...
Jag vill slå vad, du går i giftastankar.

OTTO.

Åh, så du pratar! — Men kanhända dock ...
Hvem vet?

LUDVIG.

Det är väl inte enkan sjelf?

OTTO.

Ha, ha! ... Min mor hon kunde vara, gumman.

LUDVIG.

En dotter då?

OTTO.

Brorsdotter ... Stålskölds dotter.
Du känner Stålsköld ... öfversten, ej sant?

LUDVIG.

Jag honom minnes... Är han ej i Ryssland?

OTTO.

Han rymt ur fångenskapen och kom hem
just nu.

LUDVIG.

Du tyckes föga glad deröfver...
Är icke allting klart?

OTTO.

Ej än... men mer
derom en annan gång. — Hur fann du mig?...
Ej någon hemma visste hvart jag red.

LUDVIG.

Man gissade, och hellre än att vänta
helt tåligt tills du vände hem igen,
beslöt jag fara hit... Knapp är min tid.
Till Stockholm bör jag resa snart, men kommer
tillbaka hit, om du så vill. Följ med,
om ej det kostar alltför mycket på
att skiljas från den sköna. Mycket, mycket
jag har att säga dig och kanske ock
en smula mera kraft jag kan dig låna.
Beslutsamhet ej nånsin var din sak...
Friskt mod, min bror, ej något sky att vinna
det mål du satt dig för.

OTTO.

Följ med mig nu.
Vi skynda hem till mig. Här ingen tänker
på någon annan än den återkomne.
I morgon göra vi besök på nytt.

(De gå.)

Nionde scenen.

STÅLSKÖLD. GERTRUD. ELISABETH.

(Stålsköld håller sin dotter i handen.)

GERTRUD.

Se så, min kära Carl, nu kan du döma
hur jag förvaltat dina egodelar.
Trots allt elände, missväxt, skatters tunga,
mynttecken och all annan galenskap,
som salig kungen och den skälmen Görtz
vi ha att tacka för, ditt gods förkofrats.
Du åkrar, stall och ladugård har sett
och fylda visthus, linneskåp tillika.
Trädgården blott det återstår att visa;
der har Elisabeth huserat fritt.

STÅLSKÖLD.

Du goda Gertrud, tack och tusen tack
för all din omsorg, all din trägna möda! —
Men mer än för allt annat jag dig tackar
för vården af mitt barn, den moderlösa.
En dröm, en ljuflig dröm från ungdomstider
hon synes mig. Så ensam och så fjerran
från allt, som ömhets dolda strängar
till dallring locka kan, af årens ström
jag blifvit förd, att knappast jag kan tro
min lycka än, att till mitt hjerta sluta
en älskad dotter. Hennes hand i min
jag trycker hårdt och vågar ej den släppa
af fruktan att en drömbild lik hon flyr.

ELISABETH.

Med moders ömhet har på mig hon vakat.
Jag fruktar blott att allt för mycken oro
jag henne vållat, och jag ofta glömde
att lätta bördan, som hon bar för mig.

GERTRUD.

Se så! nu kan det vara nog med fraser. —
Nå, flickan är ej illa, det är sant,
om ock utaf sin far hon fått i arf
af svärmeri mer än som skäligt är...
Men detta tar nog slut när hon blir gift
och derom skola se'n vi språka, broder.

ELISABETH.

Åh, nej! Det ej behöfs. Jag stanna vill
hos dig, min far... Men säg, du dröjer ju
hos oss?

STÅLSKÖLD (lösgör sin hand från Elisabeths).

Ej länge. Endast några dagar.

GERTRUD.

Dröj du! du hvila nog behöfver. Fred
snart få vi, vill jag hoppas, sedan nu
till makten Arvid Horn på nytt har kommit.

STÅLSKÖLD.

Fred blir det icke, derom är jag viss;
och Arvid Horn är just den rätte mannen
att rycka Sverige från förderfvets brant,
att samla de nu spridda krafter, väcka
nytt mod i domnadt hjerta. Honom just,
vår frände, vill jag söka upp och egga
till strid på nytt för skymfadt fosterland.

ELISABETH.

Och mig du lemnar, fader?

STÅLSKÖLD.

Dotter! dotter!
En solglimt mellan dunkla moln du kom
till min förödda stig och spred der färg
och glans. Men öfver allt och alla stå
dock pligtens bud och fosterlandets kraf.
För ömhets ljufva språk mitt öra skall
sig sluta, när förtviflans skri det hör
från Sverige, från vår äras dyra hem,
som nu förtrampadt, sargadt, halft förblödt
skall krossas under segrarns fot, om ej
vår sista kraft, hvar droppe af vårt blod
blir helgad åt dess värn och offras käckt.

(Elisabeth lutar sig mot sin fars bröst. Han omfamnar henne.)

Andra akten.

Ett rum i undra våningen af kungshuset på Riddarholmen i Stockholm. Det är festligt upplyst. Genom, en dörröppning i fonden ser man herrar och damer, praktfullt klädda, gå af och an. Fönster till höger. Till venster en dörr.

Första scenen.

(En hoftjenare inkommer. En soldat utanför fönstret utan att synas för åskådarne.)

SOLDATEN.

Bröd! bröd! Jag hungrar, gif mig bröd!

HOFTJENAREN (genom fönstret).

Hvad nu?
Säg! Skäms du icke till att tigga här?

SOLDATEN.

Jag är soldat; från Ryssland kom jag nyss,
ur fångenskapen frälst, men dör af svält.

HOFTJENAREN.

Du borde stannat der och blifvit ryss.
Nog tiggarpack har Sverige dig förutan.

SOLDATEN.

Förbarmande!

HOFTJENAREN.

Tyst då!... Skrik ej så gällt.
Månn' vakten somnat, som ej hör ditt rop?
Fördöme den och denna tiggarskara,
som stryker torg och gator kring och fräckt
hofverar sig i trasig krigardrägt.

SOLDATEN.

Jag tjent kung Carol, var vid Narva med.

HOFTJENAREN.

Så säga alla; det är deras vana.

SOLDATEN.

Mitt land jag troget tjenat tretti år...
Om kungen visste —

HOFTJENAREN.

Han nog veta får
af tiggare tillräckligt... Gå din väg!
Jag eljest kallar vakten hit.

Andra scenen.

DE FÖRRA. HELDT.

HELDT.

Men säg!
Hvad är på färde då?

HOFTJENAREN.

Sig hit har smugit
en tiggare, som skriker helt kavat...
Påpasslig är ej vakten.

SOLDATEN.

Blott en smula
af bröd jag tigger om. Jag är soldat
från Narva och från Pultava också,
fast nu på mina krafter tagit ända.

HELDT.

Men finnes ingen här, som känner dig?

SOLDATEN.

Jag tjente under er vid Holofzin,
fast säkert ni mig glömt för längesedan.
Ni var då fändrik än; det mins jag väl.

HELDT.

Vid Holofzin? Nå, många år se'n dess . . .
Men tar jag icke fel, jag mins ock dig.

HOFTJENAREN (afsides).

Jo tack! . . . De der bli goda vänner snart.
Det följet håller hop; nå, det var tydligt:
den ena korpen —

(Går.)

HELDT.

Svälta skall du ej.
Se här en skärf och kom till mig i morgon,
så vill jag söka skaffa dig mer hjelp.
Ack, pröfva få vi nu en annan tid,
än när vid Holofzin vi ryssen slogo . . .
Nu föga gäller krigarn, om ock käck.

(Heldt går genom sidodörren.)

Tredje scenen.

LUDVIG och OTTO GÜLDENHEIM (inkomma genom fonddörren).

OTTO.

Se här vi slå oss ner.

(De sätta sig i en soffa.)

LUDVIG.

Jag sett mig trött
på nya anleten. Ett annat Sverige,
ett mera bildadt och mer elegant,
nu rör sig, roar sig och intrigerar
i dessa salar, än det förr jag såg.

OTTO.

Det är min första hoffest, så jag kan
jemförelse ej göra såsom du.

LUDVIG.

Skaplynnet ändrats.

OTTO.

Nå ja, det är tydligt.
Den gamle, som du såg här förr, försvann
från skådeplatsen och den unge åldrats;
Och rask omsättning krigen vållat ju.

LUDVIG.

Åh, det är mer än så, som skiljer bjert
det nya Sverige och det forna åt.
När fordom segren log mot Sveriges fanor
och kring Europa ljöd dess herskarbud,

var allt här stelt, allvarligt och högtidligt.
Man tycktes rädd att maktens glans förbleknat,
om af behagens rosor den lånt prydnad. —
Men nu i landets nöd, med slagna härar,
med tom skattkammare och smädadt namn;
än mer, när landet knappt nog mäktar värja
sin hufvudstad emot sin fiende; —
nu flödar nöjets bägare till randen,
nu pryder soligt leende hvart anlet,
lättsinnigt skämt genljuder i hvar vrå . . .
Guds död! ett tokigt folk.

OTTO.

Kung Fredrik älskar
ju vin och sköna qvinnor, dans och skämt.
Han tröstar sig så godt han kan i nöden.
Och hans exempel följer hofvet ju.

LUDVIG.

Och andra härma efter hofvet se'n.
Nå ja, det der är då sig evigt likt . . .
Blott Holsteins vänner se surmulne ut.

OTTO.

Har fins ju icke någon vän till Holstein;
de alla lemnat landet eller svikit
sin tro mot hertigen, se'n Fredrik krönts.

LUDVIG (gäckande).

Är du så viss derpå?

OTTO.

Så säges det,
och så det synes.

LUDVIG.

Skenet dig bedrager.
Af dem jag mer än en sett här i afton . . .
Hvad tror du jag gör här?

OTTO.

Men hör du då
till holsteinska partiet?

LUDVIG.

Till det parti,
som framtid har. I tsarens tjenst jag trädt.

OTTO (ser sig ängsligt omkring).

För Guds skull, tala sakta . . . Är det derför
du kommit hit? . . . Du är då tsarens — (tvekande.)
tsarens —

LUDVIG.

Agent? . . . Just så!

OTTO.

Men hvarför har jag ej
fått veta detta förr?

LUDVIG.

Min kära Otto
jag måst ju först utforska dig. I qväll
och först i qväll jag lärde dina tankar
rätt känna uti dessa ting. Ej mycket
oss skiljer åt i tänkesätt.

OTTO.

Men säg,
är du då Rysslands vän?

LUDVIG.

Ej någons vän
mer än min egen ... Men ej svensk jag är,
och du ej heller ... Märk det noga, broder.
Ju Liffland är vårt fosterland, ej Sverige.
Der är vår slägt, der våra barndomsminnen.

OTTO.

Det nog är sant, men Liffland är ju svenskt?

LUDVIG.

Det var — och med eröfrarns rätt, ej annan.
Den rätten är nu Rysslands, eller hur?

OTTO (tvekande).

Måhända så.

LUDVIG.

För visso!

OTTO.

Högt och djerft
jag rädes att du spelar.

LUDVIG.

Åh, var trygg.
Men icke mera nu härom ... Kom nu!
En liten del af festen blott vi sett.
Det dansas ock i öfra våningen.

(Ludvig stiger först upp, går mot sidodörren och kastar en blick derigenom. Otto går mot fonddörren.)

OTTO.

Kom då!

LUDVIG.

Men ser jag rätt?

OTTO.

Hvad är det? ... Säg!
Hvad stirrar du då på? ... Hvad är på färde?

LUDVIG.

Åh, föga rör det mig, men dig rätt mycket ...
Om icke mina ögon mig bedraga,
så är det Heldt.

OTTO.

Hvem? ... Heldt?

LUDVIG.

Ja helvetet
nu tyckes ledsnat rätt på sina gäster
och sänder dem tillbaka hit att dig
förarga.

OTTO.

Heldt! ... det var ett slag, det sista.
Att han var död så trodde jag och andra ...
Men är det han?

LUDVIG.

Han sjelf lifs lefvande.
Vid samma regemente ha' vi tjenat.
Jag känner honom väl.

OTTO.

Allt hopp är ute!

LUDVIG.

Mig lofva blott: tag ditt förnuft till fånga,
så kanske kan jag hjelpa dig ur knipan.

OTTO.

Elisabeth han älskat; om de mötas,
så flammar kärleken nog upp igen.

LUDVIG.

Ja, *om* de mötas.

OTTO.

Och hur kan du det
förhindra?

LUDVIG.

Derför blir väl råd. Stor lust
jag har att spela Heldt ett spratt. Se'n gammalt
ett horn jag har i sidan till den herrn . . .
Han kommer hitåt . . . Sätt dig nu.
(Otto sätter sig. Ludvig går mot sidodörren.)

Fjerde scenen.

DE FÖRRA. HELDT.

LUDVIG.

Men hvad? . . .
Se mina ögon rätt? . . . En gammal vän,
kamrat från hundra strider. — Heldt! . . . Du lefver!
Du gäckat ryktet, som din död förkunnat. —
Du minnes mig, jag hoppas?

HELDT.

Güldenheim!
Glad att dig se . . . Hur har det dig då gått
i dessa bistra tider?

LUDVIG.

Bistra tider!
Det var det rätta ordet just . . . Jo mycket
jag liksom du har pröfvat sedan sist

vi träffades. Men ej man vågar tala —
ens med en vän — om tidens tryck och oro.
Nyss kommen hit till gamla Sverige åter,
jag känner mig ej mer igen; så ilsket
partiers yra nu dess skepnad vanstält
och blandat gift i vänskaps rena sötma. —
(Förtroligt.)
Säg, hör du Hessen eller Holstein till?

HELDT.

Blott Sverige!

LUDVIG.

Homme de bien! ... Ej under då
att du allena går i hofvets salar. —
(Vänder sig mot Otto.)
Förlåt jag glömde att dig föreställa
min bror ... Jag kommit just från Ryssland öfver
på hedersord att honom träffa här.

HELDT.

Du är då fånge?

LUDVIG.

Jag lik mången annan,
som bättre är än jag ... Men ej tsar Peter
nog farlig syntes jag. På hedersord
jag lemnats fri. Svag är min helsa ock ...
Men dina öden oss förtälj.

HELDT

I sanning
nog underbara äro de, men mången
af Carl den tolftes kämpar sagans dikt
till verklighet förvandlat.

LUDVIG.

Nå, berätta!
Jag lyssnar girigt, jag.

HELDT.

Blott några ord
jag offra vill uppå mig sjelf... Drabant
jag var hos kungen, var vid Bender med;
blef sårad, fången, släpad af tatarer
i öknen bort.

OTTO.

Men kungen löste ju
de fångne ut, så har man sagt mig.

HELDT.

Ja!
Han gjorde så, men fjerran var jag redan.
I svenska lägret trodde man mig död.
Snart blef jag glömd.

LUDVIG.

Jo, så det brukar gå:
kort minnet är hos våra vänner. Men
förtälj oss mera.

HELDT.

Länge hos tatarer
jag fånge var, ja slaf. Till slut likväl
jag lyckades att fly. Men ännu ej
olyckans mått var rågadt. Skeppsbrott led
vid Svarta hafvets strand det skepp mig förde
mot hemmet åter. Utan guld, ej mäktig
de vilda stammars språk, bland hvilka jag,
en ödets lekboll kastats, blef jag åter

en slaf hos slafvar, flydde bort på nytt...
Fortunas nycker slösades på mig.

LUDVIG.

När kom du hit tillbaka?

HELDT.

Icke länge,
blott några dagar har jag vistats här.
Och som du ser jag åter är i tjenst.

LUDVIG.

Du för befälet öfver vakten?

HELDT.

Ja! —
Men snart jag väntar order att marschera
med truppen norrut. Ryssen, säges det,
i sinnet har att göra nu på nytt
ett härjningståg mot Sveriges kuster.

LUDVIG.

Så!

OTTO.

Men det väntas fred.

HELDT.

Tsar Peter vill,
berättas det, framtvinga Sveriges bifall
till hårda vilkor.

LUDVIG.

Det är troligt nog. —
Men säg, du tappre, som så många öden
har pröfvat, du som förr var glädjen sjelf,
som sjöng för oss i lägret muntra sånger

att oss förströ de korta hvilostunder
oss unnades emellan strid och möda, —
säg då, har du än qvar den gudagåfva,
dig blef beskärd: ett muntert, glädtigt sinne,
som morgondagen obekymradt glömmer,
som tror och hoppas än, när lyckan sviker,
som vänder allt till godo, ledt som ljuft?

HELDT.

Hvi skulle då mitt sinne mer än andras
stå oberördt af ödets vreda stormar?
Hur mången gång har ej för dem jag dignat
och sjunkit ner invid förtviflans brant?
Hur mången gång stod jag ej nära gränsen
emellan stundens qval och evigheten? —
Ett minne blott, ett enda, höll mig qvar.

LUDVIG.

Men hvilket?

HELDT.

Nog derom.

LUDVIG.

Du vill ej bikta . . .
Jag minnes dock i qvinnogunst du stod.
Helt säkert någon vacker Circe fångat
en ny Ulysses och håll't honom fast . . .
För ro skull ej du dröjde långa åren.

HELDT.

Bah! Låtom oss om annat tala . . . Hör!
Du kände Stålsköld, öfversten, ej sant?

LUDVIG.

Åh jo.

HELDT.

Han var en gammal vän till mig;
jag icke hört hvad öde honom drabbat
se'n Pultava, der han var med. Jag flere
derom har frågat; ingen visste säkert,
om ens han lefver.

LUDVIG.

Fången har han varit,
men flytt och kommit hem ej längesedan.
Jag honom träffat i hans hem . . . I tid
han kommit just att fira dotterns bröllop.

HELDT.

Hans dotters bröllop?

LUDVIG.

Ja, Elisabeth,
hans dotter, är en fager tärna nu . . .
Är det ej så, bror Otto? Du förstår
dig bättre, du, än jag på såd'na saker.

OTTO.

En skönhet är hon; så åtminstone
det synes mig.

LUDVIG.

En smula flyktig kanske,
men det ju kläder mången fager tärna.

HELDT.

Och hennes bröllop skall nu firas?

LUDVIG.

Så
det säges. — Men hvem var den lycklige? . . .

Hans namn jag glömt.

(Till Otto.)

Säg, minnes du det ej?

(Otto vänder sig bort och låtsas icke höra frågan. Till Heldt.)

Men säg, hvad fattas dig? ... Det har väl ej
dig rört, hvad nu jag sade? ... Blott ett barn
hon kunde vara, då du henne såg.

HELDT.

Ett barn blott, ja, helt visst.

LUDVIG.

Ett älskvärdt barn.

Femte scenen.

DE FÖRRA. STÅLSKÖLD.

LUDVIG (visar tecken till öfverraskning, när han ser Stålsköld, men hemtar sig snart).

Guds död! ... Ni här i Stockholm, öfverste?
Det var en öfverraskning det. Ni ej
oss sade, när vi träffades, att snart
ni ämnade er hit.

STÅLSKÖLD.

Jag visste icke
att samma mål ni hade.

LUDVIG (vändande sig mot Heldt).

Men se här
en vän till er och mig, uppstånden nyss

ifrån de döda, han liksom ni sjelf...
Ni minnes Heldt, drabant hos konung Carl.

STÅLSKÖLD.

Helt visst; en gammal vän till min familj,
och granne förr. Nå, hjertligt helsad!

HELDT.

Tack!

STÅLSKÖLD.

Min syster och min dotter skall det glädja
att ryktet ljög, som eder död förkunnat.

HELDT.

Att de mig minnas, ej jag vågar hoppas.

STÅLSKÖLD.

Mig sjelf det gläder ock af hjertats djup
att se en tapper krigsman vänd tillbaka
till Sveriges värn, som nu hvart svärd behöfver.
Hvar krigare nu lifvas af det hopp
att hämnas smäleken vår fana lidit
och skänka landet fred, men fred med ära.

HELDT.

Så tänker äfven jag, och edra ord
påminna mig att nu min pligt mig kallar.
För länge re'n jag dröjde här.

STÅLSKÖLD.

Ni går?...
Och får jag icke se er åter snart?

HELDT.

Det vore kärt för mig, men nu jag väntar
hvart ögonblick befallningen om aftåg.

Hvarthän vet jag ej än; jag hoppas dock
till strid. — Om än mitt namn er dotter minnes
jag ber er, framför då min önskan ock
för hennes lycka. Nu farväl!

(Går.)

LUDVIG.

Rätt eget!
Han synes underlig, ej sant?

STÅLSKÖLD.

Helt olik,
så vidt jag minnes, mot hvad förr han var.

LUDVIG.

Så kärleken förändrar.

STÅLSKÖLD.

Kärleken?

LUDVIG.

Åh jo, det är nog kärleken, som vållat
att han så länge dröjt. Vi skämtade
med honom just derom, när ni kom hit.
Han saknar nu sirenens ljufva sång
och hvita armar, ångrar att han slet
sig lös ur dem.

STÅLSKÖLD.

Och detta kan ni tro?

LUDVIG.

Om sjelf han säger så, man får väl lof.

STÅLSKÖLD.

Helt visst! ... Men, mina herrar, nu god afton!

OTTO.

Hvad, går ni redan nu, herr öfverste?

LUDVIG.

Det tidigt är... Skall ni ej söka tränga
till kungen fram och fram till drottningen?...
Hon som var mäktig nog ett kungarike
till skänks ge bort.

OTTO.

Det kommer hon att ångra.

STÅLSKÖLD.

Ej maktens gyllne skal, dess kärna blott
mig lockar nu... Jag söker Arvid Horn.

LUDVIG.

Klokt gjordt i sanning! Han bär kronans tyngd. —
Kung Fredrik blott uti dess glans sig solar.

STÅLSKÖLD.

Sak samma hvem som styr, blott Sverige räddas.

OTTO.

Så tänker också jag.

STÅLSKÖLD.

Farväl! (Går.)

OTTO och LUDVIG.

Adjö!

LUDVIG (ser efter Stålsköld).

De nappade på kroken begge två.
Godtrogen tok är Heldt; det var han alltid...
Nu mera fjerran äro de hvarandra,

än när dem haf och öknar skilde åt. —
Nu kan du tacka mig, bror Otto!

OTTO.

Men —
det var ju lögn.

LUDVIG.

Än se'n? Månn aldrig förr
det ljögs? . . . Men lögn, det ordet låter illa;
det var blott missförstånd.

(Man hör dansmusik.)

Men hör du icke,
det spelas upp? Nu till en munter dans.
Sof sedan godt och dröm du om den sköna.
Om jag dig hjelper, blir hon din till slut.

(Scenförändring.)

Teatern föreställer nu Arvid Horns arbetsrum. Skrifbord, betäckt med papper, kartor m. m.

Sjette scenen.

(Arvid Horn sitter framför skrifbordet. Hans sekreterare inkommer och lemnar honom ett bref, som han bryter och läser.)

HORN.

Tungt offer! Men det måste ske en gång,
fast hjertat blöder.

SEKRETERAREN.

Skall kuriren dröja?

HORN.

Han vänte här en timme eller par.

SEKRETERAREN.

En officer nu företräde söker.

HORN.

Olägligt kommer han; jag väntar flere
af riksdagsmännen hit . . . Hvad är hans namn?

SEKRETERAREN.

Jo, Stålsköld, och han kommit nyss tillbaka
från Ryssland.

HORN (med förvåning).

Stålsköld?

SEKRETERAREN.

Ja! . . . och öfverste.

HORN.

För honom in . . . (Sekreteraren går.)
För mycket fordrar dock
tsar Peter än. Förtvifladt är vårt läge,
det är — Gud hjelpe oss! — blott allt för sant,
men tsarens fräckhet dock sig längre sträcker
än djupet af vår nöd. Och kunde blott
jag locka fram utur förtviflans sköte
det mod, som glömmer allt och trotsar allt,
än kunde Sverige räddas, men förgäfves! —
Så godt jag kunde fresta på att kalla,
med ljudet af min röst, ur griftehvalfven
de väldige, som skapade vår storhet,
beseglande vår ära med sitt blod.

Sjunde scenen.

HORN. STÅLSKÖLD.

HORN (uppstiger från stolen).

Du här, min frände! . . . I Sibiriens öknar
jag trodde dig begrafven. Hvilken stjerna
nog lyckosam har varit att dig leda
tillbaka till ditt fosterland?

STÅLSKÖLD.

Den stjernan,
som förde Juda folk från Babylon
tillbaka mot Jerusalem; den stjernan,
vi kalla kärleken till fosterlandet.

HORN.

Var helsad, frände! Sverige just behöfver
i nöden män af sådan halt som du.

STÅLSKÖLD.

Hvad kraft jag än har qvar och egodelar
jag offrar villigt. Blott en tanke fyller
min själ: den höll mig upp, när vacklande
af trötthet, köld och hunger jag var nära
att digna ner bland drifvorna på steppen
till sista sömnens ro; den gaf mig mod
att lefva under fångenskapens fasor;
och mer än annat allt den gaf mig kraft
att se, trots ögats glober ville sprängas,
vår fanas skymf, triumfen tsaren njöt. —
Den tanken är: han stundar hämdens dag;

ej länge kan det dröja förr än Sverige,
ett såradt lejon likt, med vredgadt mod,
med samlad kraft står upp till sista striden,
till seger, plånande ur minnets blad
hvart drag, som talar der om skymf, om sorg . . .
Den dagen kräfver Sverige sina söner.

HORN.

Och gifve Gud den dagen vore inne!
Dock fruktar jag den dröjer länge än. —
Den tolfte Carl han finnes icke mer.

STÅLSKÖLD.

Han fallen är vår konung, krigets gud.
Det var det första budskap, som mig mötte
på Sveriges jord. Han hvilar under hällen. —
Men Arvid Horn nu herskar i hans ställe.
Statsmannens blick och krigarns mod förenta
än länka Sveriges öden. Än jag hoppas.

HORN.

Om blott hos tusenden du kunde tända
en eld, så lågande som i din själ,
då vore Sveriges stormaktstid ej slutad.
Men slocknad är hänförelsen, som dref
vid Breitenfeld och Narva fram till seger . . .
Den kan ej väckas mer.

STÅLSKÖLD.

Af samma stam
det folk dock är, nu plöjer Sveriges jord,
som förr der plogen förde. Hvad har ändrats?
Är armen icke kraftig nu som förr?
Har svärdets egg förslöats?

HORN.

Svärdet brustit!
I slott och koja ropas högt på fred.

STÅLSKÖLD.

Fred efter seger först var Romas valspråk,
som tolk åt romarsinnet var och gaf
en verld i lön.

HORN.

Om romarsinnet låge
i djupet utaf folkets väsende,
om ock fördoldt som perlan i sin mussla;
då stodo vi ej nu med sorg i hjertat
och mätte djupet af de sår vi undfått;
då ljödo hämdens rop, ej klagans suckar.
Då blef ock arfvet efter Roma vårt. —
Så tänkte Gustaf Adolph, så ock han
nyss fallne hjelten, vid hvars stoft jag knäböjt.
Men nu — det vore vanvett så att tänka,
än mer att handla efter såd'na tankar . . .
Flydd är vår storhets tid!

STÅLSKÖLD.

Hur kan en man
som Arvid Horn väl tala så? — en man,
hvars ärekrönta lefnad dagar sett
så glänsande som de sitt sken ha' kastat
på Sveriges söner, på dess vapens makt
vid Narvas, Clissows fält, vid Dünas strand.
Kan Arvid Horn väl någonsin förgäta
att han — en Sveriges son — i Polen kungar
satt af och till?

HORN.

Och tror du jag det glömt?
Nej! nej! Tyvärr blott alltför väl jag minnes.
Tro mig, gladt är ej sinnet, lätt ej hjertat,
då förr och nu jag jemför med hvarandra.
Jemlike med de främste Sverige var
i makters råd. Med aktning, ja med fruktan
man lyssnat till dess ord. Dess röst var segrens;
dess vänskap makt; dess hat förderfvets bud!
Och nu — så svag en konung knappt det gifves
att ej ostraffadt han oss håna kan;
oss vänner ömka — mer olidlig plåga
än hätska fiendernas öfvermod.

STÅLSKÖLD.

Med rätta ömka de den ömkan söker. —
Lyft fanan högt, bjud öfvermodet trots.
Sätt udd mot udd, mot hätskhet hatets kraft.
Då väckes vänners aktning, oväns skräck.

Åttonde scenen.

DE FÖRRA. SEKRETERAREN.

SEKRETERAREN.

De riksdagsmän, ers excellens har väntat,
nu äro här.

HORN.

Bjud dem då komma in.

(Sekreteraren går.)

STÅLSKÖLD.

Jag vill ej längre hindra... Ett jag ber:
förlåt — men glöm dock ej mitt fria tal.

HORN.

Gå ej! . . . Ej så du skall mig lemna, frände.
Dröj här en stund och hör. Se'n må du döma
hvad svenska folkets tankar äro nu
om krig och fred.

Nionde scenen.

HORN, STÅLSKÖLD, TVÅ ADELSMÄN, TVÅ PRESTER, TVÅ BORGARE och TVÅ BÖNDER.

HORN.

Välkomne alle!

FÖRSTA ADELSMANNEN (visande på Stålsköld).

Kanske olägligt komma vi?

HORN.

På intet sätt. —
(Visande på Stålsköld.)
En frände, öfverst' Stålsköld, kommen nyss
från Ryssland hem, ur fångenskapen frälst.
Jag talte just med honom om de ting
er förde hit.

FÖRSTA ADELSMANNEN.

Men kunna fritt vi tala?

HORN.

Fullkomligt fritt! Jag honom bedt att stanna.
Upplysning kan han lemna oss i mycket,

som Ryssland rör, den makt, som hotar växa
likt ogräs, qväfvande den ädla sådd,
som store kungar med sitt blod befruktat.

FÖRSTA ADELSMANNEN.

Ers excellens! Ni har er väl bekant
hvad ärende oss förde hit. För många
af svenska folkets valde män vi föra
nu talan . . . Klagan, en allvarlig klagan
om bister nöd och hotande förderf
vi lägga fram för er och riksens råd.
Vi ha' ej velat genom riksens ständer
framföra öppet våra klagomål:
det vore blott att höja oväns anspråk,
nog fräcka det förutan. Men här enskildt
vi vilja utan tvekan yttra oss
om det, som ligger oss och landsmän tungt
på hjertat.

HORN.

Klokt och redbart handlingssätt,
just värdigt svenska folkets högt betrodde! . . .
Hvad önsken I?

FÖRSTA ADELSMANNEN.

Fredsverkets snara framgång . . .
Två tiotal af år och mer förflutit,
se'n Sverige drogs i krigets hvirfvelström,
som slukar allt, vårt välstånd som vårt blod.

FÖRSTA BONDEN.

Ja fred, I herrar! — fred den svenske bonden
nu tigger om.

ANDRA BONDEN.

Oss trycker bördan tyngst . . .
Vi äro mängden, herrar, minnens det . . .
Vi hota inte, men —

FÖRSTA PRESTEN.

Och presterskapet
med ödmjukt hjerta Gud och furstar nalkas,
bönfallande om fredens honungsdagg
för vårt betryckta folk.

ANDRA PRESTEN.

Och riksens råd
ansvarets tyngd i främsta rummet drabbar
om krigets styggelse oss längre pinar.
Enväldets mara oss ej längre rider —
och Gudi vare tack och lof derför!
Nu höge herrar uti rådet gäller
för er att ställa så, att frihetsplantan,
ännu så späd och vek, må fatta rot
i fredens skygd, beskärmad för all fara.

FÖRSTA BORGAREN.

Ja, fred, ers excellens, är dagens lösen,
hur tunga offer ock den kosta må.
Vår handel, våra näringar förtvina.
Blir icke snart vår skattebörda lättad
och freden återställd, vi duka under.

ANDRA BORGAREN.

Ja, hårdt det svenska borgarståndet lidit
och mer helt visst än andra.

ANDRA ADELSMANNEN.

Nå, Guds död!
Är det om lidanden och offer fråga,

hvem kan väl mäta sig med svenska adeln? . . .
Utarmad, plundrad inpå bara kroppen
af reduktionens våld, se'n åderlåten
så grundligt uti detta galna krig;
att nämna blott en ätt — exempelvis
den Wrangelska — sju gånger tio hjeltar
af denna ätt ha' stupat under kriget. —
Och så till tack man våra privilegier
kringskära vill och prutar på det minsta.

ANDRA BONDEN.

På hvad I offrat, herrar, jemt i pocken!
Men glömmen ej: för hvarje droppe blod,
en herre göt, det strömmade en flod
af samma vätska ifrån bondeflocken.

HORN.

Ack, gode herrar! svenske män! oss alla
de sista åren tunga bördor lagt
på förut tryckta skuldror, men jag hoppas
att freden skall dem lätta snart. En början
är redan gjord med smärre fiender . .
Tyvärr gå tsarens fordringar för vida.

FÖRSTA ADELSMANNEN.

Men släppes icke något, allt vi mista.

HORN.

Ej något blott, men mycket måste släppas
att vinna fred. De svenske kungar fordom
emellan godt och bättre valet hade;
nu mellan ondt och värre valet står.
En gräns det eljest gifs för allt, men ej
för segrarns öfvermod.

ANDRA BONDEN.

Men gräns det gifves
för svenske bondens tålamod, helt visst.
Olidlig blir snart bördan!

FÖRSTA BONDEN.

Tunga gärder,
durchmarscher, inqvarteringar och skjuts,
befälets pock och trug, soldaters ofog
vi dragas med för visso. Ej stort värre
det ginge oss utaf fiendtlig hand.

ANDRA BONDEN.

Och kommer jag till Stockholm upp för riksda'n
att söka bot för såd'na oförrätter
och har en matsäck med och några kläder,
som inte se luggslitna ut ännu,
så ta' de tull förrän jag får den äran
att slippa in. — Vi ä' de' lägsta ståndet;
ödmjuka ä' vi ock och hota ingen,
men —

FÖRSTA PRESTEN.

Herran i sin vishet hårdt oss pröfvat,
och bonde liksom adelsman fått känna
hans stränga tuktan. Presterskapet ock
sin börda dragit dessa tunga år.
Ej heller det från gärderna förskonats;
och hvad dess timeliga nödtorft kräfver
ovilligt och med njugghet lemnats det.
Smör- och qvicktionde man illa lider,
på tionde af fisk det rent bedrar . . .
Hur kan väl Herran med sin hand beskärma
det folk, som så hans tjenare ringaktar?

ANDRA BORGAREN.

Om presten klagar, hur kan borgarn tiga?
Hvem, tror man, lider omak såsom han?
Men hvad är värst? — Månn' skattebördans ok?
Månn' båtsmanshåll och all dess vedermöda?
Månn' allt det intrång i vår rätt vi lida? . . .
Jag vet det ej, men illa är alltsammans . . .
Der ha' vi landsköp, som helt fräckt bedrifvas;
der egenmäktig handel med den spanmål,
som fallit kyrkan till i tionde;
der brukspatroner, som med varor handla;
der krigsfolk, som i handtverk skamlöst fuska . . .
Ej undra då om städerna bli öde.

FÖRSTA ADELSMANNEN.

Vi kanske kommit något långt från ämnet,
som fört oss hit. Ers excellens kan tröttna
på våra klagomål. Men visst och sant
det är att svenska folket hjertligt önskar
en skyndsam fred, den koste hvad den vill.
Det är det första; sedan kan nog vinnas
snabb bot för alla refvor kriget vållat.
Det svenska folkets kraft är tömd, och ryssen
ej längre mäkta vi att motstå.

HORN (till Stålsköld).

Säg
då frände, säg då äfven hvad du tänker
i denna sak.

STÅLSKÖLD (visar på riksdagsmännen).

Är *detta* svenska folket?

HORN.

Utaf dess ypperste och valde män.

STÅLSKÖLD.

Död är vår ära, dödt vårt fosterland! . . .
Hvi har jag släpat hit med trötta steg
en sargad kropp, som blödt för Sveriges heder!
Hvi har jag icke redt i tid min graf
i fjerran urskog, dit ej stråle tränger
utaf den sol vår smäleks djup belyser,
dit icke vestanvinden hinner fram
med budskap från det folk sin ära glömde! . . .
Är detta ättlingar utaf den stam,
som fostrat Engelbrecht och Gustaf Vasa?
och dock ha' edra fäder stridt och blödt
på Lützens fält vid Gustaf Adolphs sida!
Och dock jag tusenden af edra bröder
sett lida och sett dö i grymma qval,
och ingen klagan, intet knot mot ödet
från deras bleka läppar ljöd. De dogo
välsignande sitt fosterland, det land,
hvars ära gaf dem mod och tröst. — Men I,
förkrympta grenar af en ädel stam,
till träldom föddens I, att girigt kifvas
om smulor från er herres bord. Så skynden
att tigga fred och vinna segrarns nåd! . . .
Förloradt är vårt land!

FÖRSTA ADELSMANNEN.

Grof förolämpning
och kränkning utaf ståndens värdighet!
Ej något sådant i ert hus vi väntat,
ers excellens. — Så skyndom oss! . . . Adjö,
ers excellens!

(De två adelsmännen, presterne, borgarne, och den första bonden skynda ut, åtföljde af Horn, som söker lugna dem.)

ANDRA BONDEN (går fram mot Stålsköld och gör en hotande åtbörd).

Vi hota ingen, men —

(skyndar ut efter de öfriga.)

Tionde scenen.

HORN. STÅLSKÖLD.

HORN (inkommer.)

Lik Jofurs blixt du ljungat emot dem
och slagit sjuka samveten med häpnad.
Men vrede följde häpnaden i spåren.
Svårt blir det mig att stilla deras harm
och ställa allt till rätta.

STÅLSKÖLD.

Allt till rätta! . . .
Gif svaghet styrka, feghet modets håg;
de trånga kretsar spräng, småsinnet dragit
kring tankens flygt; gör egennyttan klok
att ej lik Esau hon säljer bort
förstfödslogåfvan för ett lumpet ting . . .
Då blir allt rätt.

HORN.

För strängt likväl du dömer
de män som gingo nyss, de män som föra
den stora hopens talan. Carl den tolfte
ju frestat har långt öfver menskomått
den tålamodets makt, den kraft att lida
vårt folk har egt och eger än. Ej undra

om dock till slut hårdt spända strängen brister.
Vår hjeltekonung spände den för hårdt.

STÅLSKÖLD.

Han tänkte stort om oss; — se der hans skuld! . . .

HORN.

Vi menskor äro blott och icke väsen
af högre art; det herskaren må minnas . . .
Vår store konung glömde det likväl.

STÅLSKÖLD.

Måhända . . . Nu farväl!

HORN.

Farväl, min frände!
Haf tack för ditt besök. Det gjort mig godt
ett manligt ord att höra, likt ett genljud
från längst försvunna tider, då vi drömde
den gyllne drömmen om vårt Sveriges storhet.

(Stålsköld går.)

Tredje akten.

Teatern föreställer en plats vid stranden. — Man ser hafvet och på afstånd öar, som äro betäckta med skog. — Å ömse sidor klippor och träd. — En gångstig längs stranden. — Vid denna ligger en båt förtöjd. — Det är sommarafton.

Första scenen.

GERTRUD och ELISABETH (inkommande).

GERTRUD.

För långt vi gått. Du narrat mig igen,
envisa flicka, att dig längre följa,
än hvad jag bort.

ELISABETH.

Så hvila nu en stund,
förr än vi vända hem.

GERTRUD (sätter sig på en sten).

Du tänker inte,
din toka, på de sysslor utan ända,
jag att bestyra har.

ELISABETH.

Åh, pigorna
nog reda sig en stund förutan dig,
du snälla tant.

GERTRUD.

Jag tycker mig dem se!...
Nu just som bäst de äro uti farten
att hålla en konklav. Den slynan Elsa
hon vet att föra ordet som en prest.

ELISABETH.

Åh ja, nog kan hon flitigt bruka tungan,
men är ock flitig eljest.

GERTRUD.

Mina väfvar,
som ligga nu på bleke, skulle in,
och linet häcklas, smöret —

ELISABETH.

Tänk ej derpå!...
Se utåt sjön hur vågen ystert dansar
och leker skälmskt med solens gyckelbild,
som gungar på dess yta. Hör blott qvittret
af fågelskaran, som i tusen toner
tillvarons fröjd besjunger; se hur brokigt
för våra fötter blomstermattan breder
sin duk, än doftande af vårens vällukt;
se fjärilsvärmen, kring oss fladdrande;
hör —

GERTRUD.

Ja, hör och se och se och hör en flicka,
till fjärilsvärmen just en värdig syster,

som lika sorglös dansar kring på fälten
och tänker icke mer än den på vigten
utaf hvar stund som flyr.

ELISABETH.

Jo, jo! Hvem vet
om icke lusten kommer på att dansa?
Jag känner mig så glad i dag.

GERTRUD.

Men hvarför?

ELISABETH.

Hvad vet väl jag?... Spörj lika gerna fågeln,
som gungar der på grenen och så gällt
slår sina drillar, hvad som honom gläder.

Andra scenen.

DE FÖRRA, OLOF.

OLOF (går fram till Gertrud och lemnar henne ett bref).

Ett bref till hennes nåd.

(Olof går till båten, i hvilken han lägger fiskredskap, och ror sedan bort.)

GERTRUD (till Elisabeth).

Ifrån din far,
det är helt visst.

ELISABETH.

Ack, skynda, öppna det.

GERTRUD (öppnar brefvet och läser).

"I kunnen vänta mig snart tillbaka hos eder. Det blifver snart fred, en skamlig fred. Det är

fåfängt att spjerna mot udden. Jag hoppas att icke länge behöfva se vårt Sverige i dess förnedring. Intet kan jag uträtta. Min plats är upptagen af andra och jag vill icke heller stå någon annan i vägen. Mitt fädernesland behöfver mig icke nu, och den intet mer på jorden kan glädja, har alltid nog af jordiska ting. En graf är det enda jag begär af Sverige. I, mina älskade, skola förljufva mina sista dagar och mildra en sorg, som intet kan utplåna".

ELISABETH.

Han kommer åter, men med sorg i hjertat.
Ack, kunde dotterns ömhet vara nog
att lindra faderns sorg, förgäfves ej
ag skulle lefva då.

GERTRUD.

Fantast han är,
och hvad han vill jag kan ej rätt begripa.
Likväl jag honom håller hjertligt kär;
hans återkomst mig gläder.

Tredje scenen.

GERTRUD. ELISABETH. LUDVIG och OTTO GÜLDENHEIM.

LUDVIG.

Se der! Ändå
till slut vi skulle finna er.

OTTO.

God afton!

(De helsa.)

GERTRUD.

Så snart tillbaka ifrån hufvudstaden?

OTTO.

Min bror har ledsnat re'n uppå dess nöjen.

LUDVIG.

Nå ja, det kan nog vara sant, fastän
man roar sig i Stockholm ganska tappert.
Man talar jemt om landets fattigdom
och krig och nöd och allt slag af elände.
Men der man knappast märker spår af sådant.
En sådan glans och prakt, som när kung Fredrik
blef krönt, ej lärer sports i Sverige förr:
i guld och silfver allting glimmade.

GERTRUD.

Lättsinnig är den staden; så jag alltid
har tyckt.

OTTO.

Men nu det blir väl slut med ståten.
En öfverflödsförordning väntas just . . .
Det vore önskligt att den komme snart.

GERTRUD.

Ja det behöfs att stäfja öfverdådet . . .
Gud gifve det må lyckas blott!

(Ludvig tilltalar Gertrud; de gå fram och tillbaka i fonden, under det efterföljande samtalet mellan Otto och Elisabeth.)

OTTO.

Min fröken,
säg längtar icke ni till hofvet?

ELISABETH.

Kanske . . .
Jag vet det knappast . . . För litet känner jag
derom. Jag är nog barnslig jag, gudnås,
att tycka om en smula glans och prakt,
ja, hvad som värre är, om dans också. —
Nu blir ni säkert skrämd!

OTTO.

Ni skämtar, fröken;
hvad ondt kan det väl vara deruti?

ELISABETH.

Det frågar ni . . . Hvad vet väl jag derom?
Men ni och tant nog känna saken bättre.

OTTO.

Åh, hon är gammal; det är ingen under,
om icke ni och hon ha' lika tankar.

ELISABETH.

Jag tror ej åldern gör så mycket dervid,
ty ni och hon ju tänka alltid lika.

OTTO.

Min fröken, ni är elak, mycket elak.

ELISABETH.

Hvem? . . . Jag? . . . Man ofta har mig sagt jag är
from som ett lamm.

OTTO.

Mot andra ja, men ej
mot mig, och jag som likväl allting gör
att er behaga.

ELISABETH.

Ni ser att om det ock
är mycket svårt att tvenne herrar tjena,
det icke heller faller sig så lätt
att tvenne damer på en gång behaga.
(Gertrud och Ludvig återkomma.)

GERTRUD (till Elisabeth).

Kom nu! Vi hvila oss en stund der borta.
På fisket vill jag se.

ELISABETH.

Jag kommer strax.
Först några blommor vill jag plocka här.
(Gertrud och Ludvig gå till höger, Elisabeth till venster.)

OTTO (ser en stund efter Elisabeth).

Min harm hon väckt; men akta dig, min sköna!
Får jag dig fatt, jag skall dig nog belöna.
Hvar öfvermodig nyck, hvart spefullt ord
hos mig har fallit uti tacksam jord,
och tiodubbel skörd du får igen,
när friarn sig förbytt till äkta vän.
Du tror mig dum för att du mig förvirrar. —
Gif akt likväl om icke du dig irrar.
Der kärlek ej förslår, måhända harm
kan skärpa tanken, glödga känslan varm . . .
Min skall du bli som maka, som slafvinna;
till trots för allt, mitt mål jag skall dock hinna.
(Går efter Gertrud och Ludvig.)

Fjerde scenen.

HELDT (inkommer från höger, men från en annan väg än den Otto bortgått. Han ställer sig och ser ut mot hafvet, utan att varseblifva ELISABETH, som strax derefter inkommer).

ELISABETH (stannar häpen, när hon varseblifver Heldt. Afsides).

O Gud! är det en vålnad manad fram
ur grafvens djup att mig min död förkunna? . . .
En skenbild kanske, fostrad i min hjerna
af långa drömmar, den ej kroppens öga,
men själens öga blott mig uppenbarar?
Men nej! . . . Det kan ej vara så . . . Mitt hopp,
slog icke fel, han lefver! . . . Månne han
mig minnes?

HELDT (som vänder sig om och ser Elisabeth; afsides).

Hon här? . . . Barnet blifvit qvinna.
En rosenknopp af solens strålar smekt
och gungad utaf sommarns milda flägtar
med ljuflig doft slog ut blygt gömda blad
och helsadas som blomsterrikets drottning . . .

ELISABETH (afsides).

Han dröjer . . . Känner han mig ej igen?

HELDT (afsides).

Hvi var jag svag nog nalkas hennes väg,
se'n hon förlorad är för mig!

ELISABETH (går fram mot Heldt).

Har tiden
med snabba vingar fört min bild ur minnet,
så att en barndomsvän ej mer mig känner?

HELDT.

Elisabeth! ... Förlåt, min fröken! — eller
en annan titel redan tillhör er?

ELISABETH.

Hvad menar ni?

HELDT.

Ja, tiden ändrar allt.
Den gycklar bort ur minnet drag som syntes
med eldskrift outplånligt fästa' der.
De nya bilder tränga ut de gamla,
och känslors glöd i nya färger skifta ...
Ack, hvilket hjerta kände icke kylan
från tidens vingslag? ... Åren slita banden,
som tycktes starka nog för evigheten.

ELISABETH.

Är det ert eget inre, som ni målar?

HELDT.

Mitt eget inre? ... Kanske ... Hvarför skulle
jag vara bättre jag än andra äro? ...
Nej, säkert vore det en dårskap blott
att dölja fromt i hjertats helgonskrin
reliker af det arma gyckelspel
vi kalla ungdomskärlek.

ELISABETH.

Ja, en dårskap
just vore det.

HELDT.

Och ni är mycket klok,
ja lika klok som skön.

ELISABETH.

Den goda tanke,
ni hyser om mig, gläder mig af hjertat.

HELDT.

Och ni är lycklig?

ELISABETH.

Lycklig? . . . Hvilken fråga!
Hvad skulle fattas deruti? . . . Min far,
Gud vare lofvad! kommit hem till Sverige. —
Det har ni kanske icke hört?

Femte scenen.

DE FÖRRA. GERTRUD. LUDVIG och OTTO.

GERTRUD (ropar i detsamma hon inkommer).

Men hör,
Elisabeth! har du ej plockat nog
med blommor än?

ELISABETH.

Mer än nog.

GERTRUD.

Hvad ser jag?
En främling —

ELISABETH.

Ja, en främling, som likväl
du fordom kände.

GERTRUD.

Adolph Heldt! . . . Ni lefver!
Er död man oss förkunnat. — Det mig gläder
att se er åter här.

HELDT.

Måhända bäst
det varit, om ej ryktet ljugit.

LUDVIG.

Heldt!
Du här?

HELDT.

Längs kusten med min trupp jag tågat,
men har fått order dröja här i nejden
till dess en annan trupp hit hinner fram . . .
Blott derför är jag här.

LUDVIG.

Du stannar då
ej länge?

HELDT.

Några dagar blott.

GERTRUD.

Välkommen
ni är uti vårt hem, nu såsom förr. —
Ni känner nejden väl igen, fast många,
rätt många år förflutit sedan dess
ni sist den såg.

HELDT.

Jag var då yngling än,
och mycket ändrats, om ock ögat ej
det skönja kan ... Jag tackar er, min fru!
men fruktar dock min pligt förhindrar mig
att göra bruk utaf er gästfrihet.

GERTRUD.

Kom nu, Elisabeth! Det blir snart mörkt.
God afton!

ELISABETH.

Ja! ... Farväl!

(Gertrud och Elisabeth gå.)

HELDT.

Farväl! ... Farväl!

(Otto följer efter Gertrud och bjuder henne armen.)

LUDVIG (till Heldt, som blickar efter den bortgående Elisabeth).

Guds död! kamrat, se ej för länge blott
på denna sköna; då du kanske glömmer
att följa, när dig trumman kallar bort ...
En krigsman, båld som du, bör frukta mer
en fager qvinnas blick och hala ord
än skäggig moskovit med lod och stål.
Och denna qvinna —

HELDT.

Var du trygg för mig.
Ej troligt är att än en gång jag kommer
i hennes väg.

LUDVIG.

Nå, bäst det är för dig,
du som är svag för fagra anleten. —

Men nog derom. — Du stannar då ej länge
i nejden här?

HELDT.

Som jag dig sade nyss,
blott några dagar, kanske ännu mindre.

LUDVIG.

Hvarthän beger du dig?

HELDT.

Längs kusten fram;
än några mil mot norr och kanske längre.
Man några ryska fartyg blifvit varse
och fruktar att på nytt ett härjningståg
på färde är.

LUDVIG.

Din trupp ej talrik är?

HELDT.

Knappt hundra man; dock väntar jag förstärkning.

LUDVIG.

Man väntar ju hvar stund att freden slutes?

HELDT.

Så säges det, och endast allt för sant
befarar jag det är. — Men nu god natt!

LUDVIG.

Adjö!... Men säg, hvar är nu ditt qvarter?
I morgon vill jag der besöka dig.
Fastän i tjenst ej mer, jag dock mig gläder
att se soldater, höra vapnens klang...
Jag fröjdas nästan som ett barn åt smällen.
Och gerna med en gammal krigskamrat

jag språka vill om forna äfventyr,
då ännu ungdom log och hoppet tjuste
och verlden tycktes vår.

HELDT.

I byn derborta
jag med min trupp qvarter har valt. — Farväl!
(Går.)

LUDVIG.

Välkommen tycks jag icke bli! — sak samma;
jag kommer nog ändå.

Sjette scenen.

LUDVIG GÜLDENHEIM. OLOF (ror fram båten).

LUDVIG.

Jaså, min gosse,
är fisket redan slut?

OLOF.

Det gick ej bra
i qväll... Jag undrar om ej fisken skrämdes
af skeppen, som fällt ankar här.

LUDVIG.

Af skeppen?

OLOF.

Ja, sällan nog man varsnar såd'na här,
men när i qväll jag rodde ut bland skären,
jag såg tre skepp med konstig form och tackling. —
Från land de synas ej; de skymmas undan
af öarne. De måtte kommit nyss,
ty seglen bergades som bäst.

LUDVIG.

Men flaggan —
säg icke du dess färg?

OLOF.

Ej flagga syntes...
Det kan väl inte vara ryssen heller?
Gud nåde oss? Han far ju gräsligt fram;
så har jag hört.

LUDVIG.

Åh nej! det är ej farligt.
Nu kriget slutadt är.

OLOF.

Nå, Gud ske lof!

LUDVIG.

Nyfiken är jag dock att sjelf se skeppen...
Vill du ej ro mig dit?

OLOF.

Det är för sent;
snart faller mörkret på.

LUDVIG.

Än några timmar
jag vänta vill, tills dagen åter gryr.
(Visar ett silfvermynt.)
Se här! det får du genast för besväret.
Ett annat lika blankt och stort du får,
när hit igen vi lyckligt kommit.

OLOF (tager myntet, betraktar det och rifver sig bakom örat).

Men —
ä' det väl pengar, ä' det riktigt säkert?

LUDVIG.

Om det är pengar? ... Är du tokig, slyngel?

OLOF.

Se, pengar, herre, ä' af koppar, de. —
Ej sådant mynt jag höll i handen förr.

LUDVIG (skrattande).

Jo dussintal af kopparmynt du får
för detta enda silfvermynt, din narr.

OLOF.

Nå, är det så, då vill jag ro er, herre,
om ock det vore till hin onde sjelf.

LUDVIG.

Tack skall du ha'! Men tig ännu så länge.
Nämn ej ett ord om skeppen, ty det kunde
fruntimren skrämma. — Kan du tiga?

OLOF.

Tiga? ...

Jo, herre! lita uppå det så visst.

LUDVIG.

Nå det var bra. Men håll då allt i ordning,
så snart som dagen gryr.

OLOF.

- Jag stannar qvar
vid båten här i natt ... Men kanske vinden
snart friskar upp igen. Då blir det bäst
att sätta segel till; för tung blir rodden
i vågsvall och mot vind.

LUDVIG.

Gör som du vill. —
Var färdig dock, när hit jag kommer åter
om några timmar.

OLOF.

Lita deruppå. —
Jag går nu efter seglet blott.

(Går.)

Sjunde scenen.

LUDVIG och OTTO GÜLDENHEIM.

LUDVIG.

Se der!
Tillbaka redan.

OTTO.

Ingen ro jag hade
att dröja qvar.

LUDVIG.

Hvad är på färde då?

OTTO.

På färde? . . . Detta kan du fråga lugnt. —
Nå, det är sant: svartsjukan dig ej plågar . . .
Hvad rör det dig att se en annan sträcka
en girig hand att gripa dolda skatten,
jag vaktat tåligt, jag, som fabelns drake.
Men mig det pinar, skär mig in i hjertat
den blotta tanken att en annan kunde
med herskarrätt i fräcka armar sluta

det ljufva väsen, som min åtrå väcker,
hvars egande är målet för mitt hopp . . .
Ve honom, djerfves han att henne nalkas!

LUDVIG.

Guds död! Du har då lärt att hata, broder. —
Det var ett framsteg strax.

OTTO.

Nåväl, jag hatar.

LUDVIG.

Men Heldt är ju för dig ej längre farlig.
Han skall ju snart bege sig bort igen,
och ingenting tycks draga honom åter.

OTTO.

Måhända att han intet oråd anar
och tror att hon en annans redan är.
Men kanske snart — hvem vet? Jag såg hans blickar
mot henne vända skarpt, liksom att forska
i hjertats djup, om ej der gömdes än
en gnista från en slocknad eld. Och har
han henne sett igen, ej kan han glömma. —
Och hon —

LUDVIG.

Och du! — Det är då sant man säger:
ljum kärlek flammar upp i ljusan låga,
när lif svartsjukans pust der gjuter in.
Här har du gått i hela år — jag gissar —
och blickat blygt och tänkt helt fromt på henne
och trott: hon blir nog min i laga tid.
Men intet har du vågat för att vinna

din åtrås mål. — Dock är du nu beredd
att våga allt; ej sant?

OTTO.

Just som du säger.

LUDVIG.

Blindt rasar hatet liksom kärleken,
om icke viljans kraft dess herre är.
Det hvässer pilen, spänner bågens sträng; —
men klokheten bör rigta uppå målet....
Låt höra hur du tänkt ditt syfte vinna.

OTTO.

Ditt råd, din hjelp jag kräfver nu.

LUDVIG.

I sanning!
Det var just det jag väntade af dig.
Så var det alltid under barnaåren
när du ett pojkstreck gjort, som tarfvat bot,
då kom du flux till mig att hjelpen finna.
Hur månget listigt streck jag tänkte ut
för att dig hålla ryggen fri!

OTTO.

Och oftast
det lyckades... Försök ännu en gång.

LUDVIG.

Nåväl, jag är beredd att hjelpa; men —
måhända medlet icke dig behagar...

OTTO (otåligt).

Så tala ut!

LUDVIG.

Jag hörde nyss, att skeppen,
jag väntat hit, ha' ankrat här helt nära.

OTTO.

Hvad? Ryssarne? — Det var en nyhet det! ...
Men är du viss oss ingen fara hotar?

LUDVIG.

Var lugn; det är ej denna strand det gäller,
men mera rika nejder längre norr.
I alla fall jag har ju tsarens skyddsbref,
och intet hår skall krökas på det hufvud,
som mitt beskydd jag ger.

OTTO.

Jag litar föga
i alla fall på plundringslystet pack ...
Och hvarför skulle det väl hit? Hvad fördel
kan du väl skörda deraf? Säg!

LUDVIG.

Glöm ej
att jag är här i tsarens tjenst, och bättre
han vet att skatta tjenster han än svensken.
Här just jag kan mitt nit, min trohet visa
mot tsaren, och jag gagnar dig dermed.
Jag redan denna natt far ut till skeppen;
anvisning om de trupper, som här finnas,
och hvad man gjort till hela kustens skydd,
jag lemnar dem.

OTTO.

Ett farligt spel.

LUDVIG.

Åh nej! . . .
Men hör: trygg slumrar Heldt i sitt qvarter
och har ej aning än om ryssens granskap.
Det lämpar sig för öfverrumpling just . . .

OTTO.

Är *det* din plan?

LUDVIG.

Du hört den nu.

OTTO.

Jag blyges
att hafva någon del deri.

LUDVIG (kallt).

Blygs gerna,
men lyd mitt bud.

OTTO.

Ett skändligt svek det vore —
förräderi —

LUDVIG.

Ja, om du vore svensk;
men du som jag bör hata detta Sverige,
som plundrat oss på våra fäders arf . . .
Guds död! Då jag betänker hvad vi äro,
och hvad vi kunnat vara, om ej våldet,
en Sveriges konung och hans tjenare
mot Lifflands adel öfvat, oss förtrampat; —
då sväller hjertat utaf bittert hat,
med glädje ser jag Sveriges stolta välde
i spillror lagdt, dess bygder sköflade,

dess segerprydda fana skymfad så,
att knappast haf af blod dess lidna smälek
utplåna kan!

OTTO.

Blågula fanan dock
du följt; ditt blod du gjutit dock för Sverige.

LUDVIG.

Och hvilken tack har jag väl haft derför? —
Nå, lika godt!

OTTO.

Hvad väntar du af mig?

LUDVIG.

Jag kan ej säga än; till skeppen först
jag måste ut, men vänder snart tillbaka.
Se'n kan jag säga dig den rol dig tillhör.
Det går väl nu som fordom, att du spjernar
emot i början, men tar se'n reson
och tackar så till sist för hjelpen.

OTTO.

Tyst!
här kommer någon.

LUDVIG.

Låtom oss då gå.

(De gå.)

Fjerde akten.

Teatern föreställer en stor sal i Stålskölds hus. Öfver en soffa hänga värjor, bössor, pistoler, dolkar m. fl. vapen. På andra väggar porträtter. En dörr vid hvardera sidan samt fönster i fonden. På golfvet ett par spinnrockar.

Första scenen.

GERTRUD och ELISABETH (sysselsatta med spinning).

GERTRUD.

Se der! I dag för tredje gången redan
ertappad blir du sänkt i djupa tankar,
medveten knappt om verlden rundt omkring.
Jag talat till dig – · ej ett ord du hört,
och när du svarat var det rent på tok . . .
Hvad månne nu det är som fröken bryr?

ELISABETH.

Förlåt mig, tant! Jag ständigt haft i tanken
hur lidande min far såg ut, när han

kom hem i dag. Säg, tyckte icke du
detsamma, äfven du?

GERTRUD.

Jaså! . . . Kantänka! . . .
Hvad jag tycker? — Jo, det du höra skall:
uppriktig var du ej den gången, flicka.
En far, hur kär han oss ock är, ej fyller
så tanken upp. En annans bild i sinnet
du ständigt haft . . . Den gör dig hufvudbry.

ELISABETH.

Nå, om så vore, tant? Märk väl, jag säger
alls icke att så är, men om så vore?

GERTRUD.

Lyd du mitt råd: vänd hågen derifrån.

ELISABETH.

Men hvarför?

GERTRUD.

Han har dig glömt

ELISABETH.

Hvem vet?

GERTRUD.

Så! . . .
Om tanken uppå dig fans i hans sinne,
hur kan du tro, han skulle då försumma,
att komma hit? Och huru då förklara
hans svar, när honom hit jag bjöd?

ELISABETH.

Ej svar
jag gifva kan på dina frågor.

GERTRUD.

Nej,
jag tror nog det.

ELISABETH.

Men månne hjertats röst
mig skulle så bedraga? . . . Vankelmod
man säger ju är en utaf de gåfvor,
som fallit Evas döttrar till i arf.
Nog är väl också jag min del beskärd; —
och likväl tidens ström, som fräter allt
och allt begrafver under dunkla vågor,
ej mäktat än i qvinnans själ fördunkla
den gyllne bilden der, som barnet gladt.

GERTRUD.

Men om nu barnet oklokt var? . . . Om bilden,
den gyllne bilden just, är skröplighet
uti sitt innersta?

ELISABETH.

Ja *om* den vore. —
Men ej så är.

GERTRUD.

Och likväl *så* det är.

ELISABETH.

Du fördom alltid hyst mot honom, tant,
och derför ser du ej så klart som eljest . . .
I tusen ting ditt öga ser mer skarpt
än mitt, och ditt förstånd mer sundt kan döma
om allting annat, men i detta just
der ger mitt hjerta gåtans rätta lösning.
När död han troddes, sade mig min aning:
han lefver än, och aningen var sanning.

Du tror han glömt mig; så det kanske synes; —
mitt hjerta säger nej!

GERTRUD.

Du tviflar än,
men om din far och jag nu tänkte lika
i denna sak, hvad månde då du säga?

ELISABETH.

Min far?

GERTRUD.

Just han!

ELISABETH.

Hvad vet väl han derom?

GERTRUD.

Mer än du tror... Du tänker du kanhända,
att intet jag har sagt derom till honom. —
Men illa hade då min pligt jag fyllt.
Och sist i dag, se'n nyss han återkommit,
med honom talte jag om dig, min flicka.
Om Adolph Heldt jag nämnde ock samt mötet
vi haft i går med denne herre. Tänk!
den gunstig herrn, som troddes re'n begrafven, —
om ej uppäten till af turkarne, —
den der, åt hvilken tokigt flickehjerta
afgudabilder — gyllne till på köpet —
upprest och dyrkat fromt, — han slet ej ondt,
nej inte alls, hos turkar och — turkinnor;
en sådan tror man hållit honom fast.
Se derför har han dröjt så länge borta...
Han kunnat stanna der till domedag!

ELISABETH.

Du tror?... Du säger?...

GERTRUD.

Hvad jag tror, jag säger.

ELISABETH.

Men icke hvad du vet.

GERTRUD.

Nej det är sant.
Jag, Gud ske lof! ej honom följt på färden,
och hans turkinna har jag inte sett.
Men vore jag som du, så vet jag visst
på båten gåfve jag en sådan junker.
Du är för god och kan få bättre, du . . .
Jag har dig sagt väl hundra gånger redan:
en annan, vackrare och mera höfvisk
och utaf äldre adel ock, ej mer
begär än att du lyssnar till hans bön.

ELISABETH.

Nämn ej ett ord derom! Om också han
sin tro har glömt, ej derför vill jag svika.
En dårskap kanske af ett barnsligt hjerta,
ett irrsken blott, som lockar och som gäckar,
min ungdomskärlek vara må; — likväl
till hjertats djup dess rötter hunnit tränga,
dess fibrer äro ock mitt väsens fibrer . . .
I svepningsskrud mitt hjerta må jag hölja,
och ingen annan kärlek skall det väcka
på nytt till glädjens lif . . . Det är ett straff
måhända, en den högstes stränga maning
för att jag glömt en dotters pligt och sjelfviskt
lät tanken dväljas vid min egen lycka
och ej vid fadrens, — hans, hvars qvalda själ
bär fosterlandets sorger såsom egna
och som min ömhets fulla gärd nu kräft.

Andra scenen.

DE FÖRRA. STÅLSKÖLD.

(Elisabeth kastar sig till sin fars bröst och utbrister i tårar.)

STÅLSKÖLD.

Elisabeth! . . . min dotter!

ELISABETH.

Fader!

STÅLSKÖLD.

Men
hvad fattas dig, hvad har väl händt?

ELISABETH.

Ack, intet!
Det var en dårskap blott.

GERTRUD.

Ja visst! en dårskap.

ELISABETH (söker att beherska sig).

Men nu är den förbi; — jag är ju lugn
igen?

GERTRUD (till Stålsköld).

Det är nog bäst du talar sjelf
med henne nu. Jag gjort hvad jag har kunnat.
(Går.)

STÅLSKÖLD (sätter sig ner och fattar Elisabeths hand).

Men hvarför dessa tårar? . . . Säg!

ELISABETH.

Ack tårar
från qvinnans som från barnets öga qvälla
vid minsta il, som känslans vågor höja.
Det är ju svaghet blott; ett intet re'n,
som icke rubbar mannens stolta sinne,
i uppror bringa kan vår själ. (Med låtsad glädtighet.)
Men fader!
hvad vet väl du om qvinnor och om tårar? . . .
Jag vill slå vad du aldrig fällt en tår.

STÅLSKÖLD.

Fastän ej annans öga har det sett,
en gång, en enda, har jag tårar fällt;
vid Pultava det var, i nattens tystnad,
se'n slaget ändadt var och allt förloradt.
Svårt sårad, för att dö, som jag då trodde,
jag sjunkit ner och bad till Gud om döden . . .
Jag föll i vanmakts sömn för att bli väckt
till fångenskapen upp . . . Då brast den dam,
som fjettrat tårars flod

ELISABETH.

Hvad lidanden
du pröfvat, arme fader!

STÅLSKÖLD.

Utan klagan
den smärtans kalk jag tömde, hur än bitter,
ty på dess botten hoppets perla blänkte. —
Jag trodde då: snart vänder lyckan åter.
Men djupare jag kände qvalens stygn,
när klar den visshet stod inför min själ,
belyst liksom af ljungelds dystra strålar,

att det var villa blott hvad stort och skönt
jag tänkt om fosterlandet och dess ära:
att icke lyckan blott oss flytt, men ock
det mod, som vet att äfven lyckan kufva;
den tro, som bär en framtid i sitt sköte;
den kraft, som jordens herskarinna är.

ELISABETH.

Ack, hvilken tröst kan väl jag, arma, bringa
för såd'na sorger? ... Kan ej allting ändras?

STÅLSKÖLD.

Det som är dödt, blir dödt och är förloradt,
om ock förtviflan stormar himlens portar. —
Men sjelfvisk sorgen är; det var ej mig,
men dig, Elisabeth, det gällde nu,
att bringa tröst.

ELISABETH.

Nej icke så! All glädje,
allt hopp, all tanke uppå framtids lycka
hos dig nu bor. Är nu ditt hopp begrafvet,
en blomma på dess graf jag vare blott.
Att lindra smärtans stygn, att tvinga fram
motsträfvigt leende på bistert anlet,
att böja undan törnen på din stig,
se der min ärelystnads högsta mål!
Och unna mig den lyckan, fader.

STÅLSKÖLD.

Dotter!
Hvad är väl jag, att så du skulle offra
för mig din ungdoms fröjd? Dig tillhör ju
den ljufva lycka kärleken kan skänka.

En qvinna såsom du kan vinna hjertan,
mer värda ömhet än en trumpen faders,
hvars tanke dröjer blott vid svunna ting,
hvars själ förtäres af sin egen låga . . .
Tänk ej på mig; tänk du uppå dig sjelf.

(Elsa synes i dörren, färdig att inträda.)

ELISABETH.

Ej tala så! Men kom, gif mig din arm.
Följ mig till trädgården. Der aftonvinden
din heta panna svalkar . . . Kom! (De gå.)

Tredje scenen.

ELSA. Sedan OLOF.

ELSA (går fram till spinnrocken, vid hvilken Elisabeth suttit).

Jo, jo!
Det är som hennes nåd så ofta sagt,
att nu för tiden fröknar inte göra
stor nytta just. Det var helt annat, tro!
i hennes ungdom. Här vår snälla fröken
har suttit hela da'n och *trott* hon spunnit . . .
Och hvilken spånad se'n! . . . Om jag det varit,
som detta gjort, Gud nåde mina öron!

(Sätter sig att spinna.)

OLOF (inträder försigtigt, seende sig omkring).

Hör Elsa!

ELSA.

Du! . . . Hur kan du våga dig
att stiga in? . . . Tänk blott om hennes nåd
nu kom. —

OLOF.

Låt henne gerna komma.

ELSA.

Så! . . .
är du så stursk i qväll? . . . Mån tro du druckit?

OLOF.

Ah nej! Men se hvad pengar jag förtjent.
(Visar henne två silfvermynt.)

ELSA.

Bevars! . . . Har det gått ärligt till?

OLOF.

Så'n fråga!

Fjerde scenen.

DE FÖRRA. BERTIL.

BERTIL.

Guds fred!

ELSA.

Guds fred igen!

BERTIL.

Nu öfversten
tillbaka är, jag sport.

ELSA.

Ja, se'n i morse
han hemma är. I trädgår'n är han nu
med fröken. Vänta här så länge. Sätt
er ner; han kommer nog snart in.

BERTIL.

Oväntadt
helt visst det var, att han kom hem så snart.

ELSA.

Det blir visst fred, och det gör andra glädje,
men honom ej.

OLOF.

Ja, kriget slutadt är,
så sade just baronen ifrån Liffland.
Jag frågte honom, jag. Se jag var radd
att ryssarne nu kommit hit.

ELSA.

Hvad? . . . Ryssar?

BERTIL.

Hvad är väl det för prat.

ELSA.

Aha! jag gissar
hvar silfverpengarne du fått. Du måste
berätta det för oss.

OLOF.

Jag lofvat tiga.

ELSA.

Så mycket större skäl att tala, narr;
då kanske lönar det att höra på. —
Och om du tiger, kan jag aldrig tro
att allt gått ärligt till.

OLOF.

Men lofven I
att tiga still, om jag berättar allt?

ELSA.

Vi lofva tiga lika väl som du. (Till Bertil.)
Ej sant?

BERTIL.

Jo lika bra som han.

OLOF.

Nå, skälm
är den, som mer begär!... Så hör: tre skepp,
fast inte stora just, ej långt från stranden
i går på afton, fällde ankaret.
De ligga dolda bakom öarne,
så att de ej från stranden kunna synas.
Men när jag var på fiske jag dem såg
och tänkte: månne att de ryssar äro?
och lagade mig hem så fort jag kunde.
Då stod baron på stranden, och jag nämnde
för honom hvad jag sett. Han blef helt ifrig
och gaf mig pengarne, som här I sen,
för att på morgonen jag honom rodde
dit ut till skeppen.

BERTIL.

Så!... Förtälj oss mer.

OLOF.

Vi rodde ut i dagningen och kommo
snart nog till närmsta ön. Baron gick upp,
befalde mig att stanna qvar i båten. —
Så dum var jag då inte, men smög sakta
uti hans spår och gaf på honom akt.
Han gick till andra stranden utaf ön
och hissade en flagga på en stång,

som han fört med. Från ett af skeppen sattes
snart ut en båt. Baronen talade
med folket, följde se'n ombord. Der dröjde
han länge nog, och solen steg på himlen
allt mer och mer, och tiden blef mig lång.

BERTIL.

Men var det krigsskepp; såg du inte det?

OLOF.

Visst är att vapen blänkte uti solen.
Jag blef just hemsk till mods, och om jag torts
jag farit hemåt, jag.

ELSA.

Det kan jag gissa.

OLOF.

Till slut baronen kom, steg i min båt,
och den som skyndade mot land var jag.

BERTIL.

Jag vädrar krutrök; här blir något af.
De der ä' ryssar; lita uppå det.

ELSA.

Gud nåde oss! . . . Hvad skall det här betyda?

BERTIL.

Den der baron jag aldrig trodde rätt. — (Till Olof.)
Men kom, min gosse; följ till öfversten.
Han ta'r nog reda uppå saken, han. (Till Elsa.)
I trädgår'n är han ju?

ELSA.

Han gick dit nyss.

(Bertil och Olof gå. Elsa tänder en lampa och sätter sig att spinna.)

Nej, nej! det här vill inte gå; jag darrar
i hela kroppen. Hvad skall nu bli af? . . .
Och hennes nåd, som åkte bort till prostens.
Hon och prostinnan ä' nu bäst i farten
att dricka vin och döma syndig nästa.
Hon tänker inte, hon, uppå kossacker.
Om hennes sköna lärft de röfvade,
hvad månde då hon skulle säga? . . . Nej!
jag står ej längre ut; jag går till henne
och talar om hvad jag har hört.

(Går.)

Femte scenen.

STÅLSKÖLD och ELISABETH (inkomma).

ELISABETH.

Men säg,
är någon fara uppå färde?

STÅLSKÖLD.

Kanske. —
Jag tror dock ej, fastän det nog är möjligt,
att tsaren sänder skepp att härja kusten
i år liksom han gjorde förra året.
I alla fall jag kallar folket hop
och väpnar det så godt jag kan.

ELISABETH.

Soldater
ju tågat nyss förbi och finnas kanske
i nejden ännu qvar?

STÅLSKÖLD.

Ja visst. Ej frukta;
ej någon fara hotar, vill jag tro ...
Din kind är blek. Glöm icke, barn, du är
en krigsmans dotter. (Han tager ner vapen från väggen.)

ELISABETH (som hjelper honom).

Hur ditt öga blixtrar!
Hur handen darrar utaf ifverns glöd! ...
Din sol är vapnens glans, din fröjd är striden!

STÅLSKÖLD.

Jag trodde ej, när nyss jag hängde värjan
på väggen upp, att än en gång dess glans
mitt öga skulle fröjda. — Men hvar är
då Gertrud? Säg!

ELISABETH.

Jag vet ej, men jag skyndar
att henne söka. (Vill gå.)

STÅLSKÖTD.

Nej, dröj qvar! Snart mörkt
det är, jag måste skynda ner till stranden,
förr'n natten brutit in.
(Till Bertil, som i detsamma jemte några andra män visar sig i dörren. Utlemnar vapen.)
Tag dessa vapen!
Gån före mig till stranden. (Till Elisabeth.)
Och nu farväl!

ELISABETH.

Farväl! ... Ack, fader! fader! huru grymt
har ödet lekt med mig, som ej mig unnat
att dröja vid din sida. Från den späda

och moderlösa rycktes du. Jag gömde
af dig i minnet blott en dunkel hågkomst,
lik bilden af ett öfverjordiskt väsen,
som log mot mig i barnets ljufva drömmar
och gaf mig mod och tröst och hopp. Och se!
hur länge än du dröjde, kom du åter.
Din dotter blef dig kär. Hon lärde känna
en faders ömhet, barnets kärlek. — Men
blott ögonblick den lyckan blef mig unnad;
med jernhård hand dig pligten slet från mig . . .
Och än en gång —

STÅLSKÖLD.

Och än en gång jag kommer
till dig igen.

ELISABETH.

Hvem vet!

STÅLSKÖLD.

Om några timmar
jag säkert är igen. Sök nu upp Gertrud;
i hennes vård jag kan dig lemna tryggt.
(Omfamnar henne.)
Elisabeth, farväl! (Skyndar ut.)

ELISABETH.

Farväl!

(Hon kastar sig på knä framför soffan och döljer ansigtet i händerna, stiger sedan upp och går mot ett fönster, som hon öppnar.)

Så mörkt
det hunnit bli. Ej någon stjerna tindrar:
med dystra moln sig himlen har betäckt . . .
Allt är så tyst; ej ljud jag kan förnimma.

Är jag då ensam hemma?
(Går till den ena dörren efter den andra och ropar.)
Ingen der?
Tant Gertrud! — Elsa! . . . Ingen svarar mig.
Och mörkt i alla rum. Hemskt denna tystnad
mig trycker. Hellre blixtens knall jag hörde
och stormens dån. Men det är barnsligt dock
att så mig skrämma sjelf. Hvad kan jag frukta? . . .
Men der jag någon hör. (Går till fönstret och lyssnar.)
Jo någon kommer.
Hvem der? (Går till den ena dörren.)
Hvem der?

Sjette scenen.

ELISABETH. OTTO GÜLDENHEIM.

ELISABETH.

Ni här?

OTTO.

Blif ej förskräckt.
Jag kommer till er hjelp . . . Men är ni ensam?

ELISABETH (förvirrad).

Ensam? . . . Nej, nej! . . . Det vill säga —

OTTO.

Aha!
Det lönar ej ni nekar. Det är grymt
likväl att så er lemna uti faran.
De ha' då alla flytt?

ELISABETH.

Hvad menar ni?
Hvad fara är på färde?

OTTO.

Vet ni ej,
att ryssarne landstigit här vid kusten?

ELISABETH.

O Gud! det är då sant?

OTTO.

Om det är sant? —
Brandfacklans sken er snart skall öfvertyga.
Snart lågorna från gårdar uti brand
belysa nejden, snart förtviflans skri
ert öra nå. Men dröj ej längre här.
Kanhända hit den vilda skaran tränger.
Följ mig. Jag vill er föra uti trygghet.

ELISABETH.

Hvarthän?

OTTO.

En plats, en enda, nu är trygg;
dit vill jag föra er.

ELISABETH.

Men säg då hvilken.

OTTO.

Hos mig ... Tro mig ... Ni vet jag älskar er.
Jag äger äfven makt att er beskydda,
om mig ni följer. Men om här ni dröjer,
än värre faror hota er än döden.

ELISABETH.

Och hvarför vore just hos er jag trygg? . . .
Hur kan väl ni beskydda mig?

OTTO.

Följ blott!
Ej nu jag kan förklara det, men sedan
jag säger allt.

ELISABETH.

Mig lemna åt mig sjelf . . .
Men ni, en man, er hembygd måste värja.
Är det som prydnad blott ni vapen bär? . . .
Ni säger att ni älskar mig, och ofta
ni låtit mig förstå ni önskat vinna
min kärlek ock . . .

OTTO.

Ja, det är sant.

ELISABETH.

Nåväl!
Om ej min kärlek, dock min aktning vinn.
En ädling såsom ni bör främst er ställa
vid fosterlandets hägn. Så skynda då
ert folk att samla; väpna det till strid.
Så gör min fader.

OTTO.

Fåfängt blott det vore:
för stor är öfvermakten. Visst förderf
jag droge öfver mig och andra då.

ELISABETH.

Det är ju feghets språk.

OTTO.

Om feg jag vore,
jag tänkte på mig sjelf och ej på er.

ELISABETH.

Ert mod då visa, der nu modet kräfves.

OTTO.

Och om jag gjorde hvad af mig ni fordrar —
säg, blefve ni då min?

ELISABETH.

Jag köpslår ej,
ej ens för sådant pris, om hvad mitt hjerta
frivilligt blott kan skänka eller neka.

OTTO.

Säg blott: fast icke än ni älskar mig,
ni kan dock lära er mig älska.

ELISABETH.

Ljuga
jag skulle då... Om ock mitt lif det gällde,
jag måste säga er att aldrig, aldrig
af mig ni något hoppas kan... Gå bort!

OTTO.

Ni älskar någon annan då? — Jag vet!

ELISABETH.

Hvad vet ni väl? — Mig lemna!

(Elisabeth vill aflägsna sig, men Otto fattar hennes arm och qvarhåller henne.)

OTTO.

Adolph Heldt! —
Hör der ett namn, som jagar fram ert blod
på bleka kinder. Gissar jag ej rätt?

ELISABETH (med stolthet).

Kanhända! Feg är han ej åtminstone.
Mot fienden han kämpar, ej mot qvinnor. —
Låt mig då gå, om icke sjelf ni går.

(Man hör ljudet af en aflägsen klocka.)

OTTO.

Stormklockans ljud ni hör. Det är signalen
till mord och brand. Er älskling först det gäller;
hans död bebådas af de dofva ljud.

ELISABETH.

Är ni en man och har ett manligt hjerta,
så ila till hans hjelp.

OTTO.

En dåre just
jag vore då. (Söker att släpa henne med sig.)
Följ mig! Ni skall bli min
er sjelf till trots.

(Hon sliter sig lös, men hindras af honom att lemna rummet.)

ELISABETH.

Eländige! Om ock
emellan er och döden valet vore,
er blefve jag dock ej. (Lyssnar.)
Gud vare lof!

(Otto skyndar ut.)

Sjunde scenen.

ELISABETH. ELSA och OLOF. (Den sistnämnde drager sig genast tillbaka, när han ser Elisabeth i rummet.)

ELSA (skyndar in).

Min Gud! Min Gud! . . . Ack fröken, är ni qvar?
och ensam till?

ELISABETH.

Hvar är då tant och andra?

ELSA.

Åh, pigorna som skrämda får ha' skingrats,
och hennes nåd till prestgår'n for, och jag,
som hörde talas om de ryska skeppen,
sprang för att säga friherrinnan till.
Genvägar tog jag genom äng och skog;
men när jag kommit fram till skogens bryn,
jag varsnade en flock soldater smyga
i skogen fram. Hardt nära var att de
mig märkt, oaktadt mörkret, men jag dolde
mig väl bland snår och tufvor. Flock på flock,
väl hundra man tillhopa, smögo så
i riktningen mot byn.

ELISABETH.

Mot byn?

ELSA.

Så tycktes
det mig åtminstone. Jag trodde först
att ryssarne det var, och halfdöd nästan

utaf förskräckelse jag smög mig hemåt,
men tänkte se'n: kanhända är det svenskar...
De ha' qvarter i byn.

ELISABETH.

Du såg ej färgen
på deras kläder?

ELSA.

Liksom skuggor tycktes
de glida fram, allt syntes dunkelt blott.
Gevären såg jag dock hos en och annan.

ELISABETH.

De äro ryssar; intet tvifvel derom.

ELSA.

Men såg jag icke fel, baronens bror
från Liffland var ock med och gick helt nära,
der jag var dold. Han tycktes visa vägen.

ELISABETH.

O Gud! jag allt förstår. En öfverrumpling
emot de våra ha' de nu i sinnet.
Se derför tågade de fram mot byn.

ELSA.

Ni tror?

ELISABETH.

Helt visst... Hans hot jag fattar nu.
Jag skyndar till min far.

ELSA.

Hvar kan han vara?

ELISABETH.

Vid stranden tror jag; ditåt går jag nu.

ELSA.

Ack nej! för stor är faran. Låt oss hellre
fly inåt landet, dit ej ryssen nån'sin
kan tränga fram.

ELISABETH.

Gör som du vill. Gå dit
du tror dig säkrast. Mitt beslut är fattadt.
Jag skyndar till min far, som kanske än
ej vet att fienden har landat redan.
Ett bud jag sända vill till byn. Måhända
det är ej än försent... Lef väl! Dig Gud
beskydde!

ELSA.

Fröken! skulle jag er lemna?
Om ni kan våga, äfven jag det kan.
Men om i deras våld ni skulle komma —
O Gud!

ELISABETH (tager hastigt ner två dolkar från väggen och ger Elsa den ena).

Den djerfves dö, djerfs allt... Så kom!

(Elisabeth släcker lampan. De gå.)

Femte akten.

Teatern föreställer en öppen upphöjd plats. Man ser till venster en låg byggnad, närmast, samt skog längst bort; till höger skog; i fonden ett landskap med skog till venster och hafvet längre bort. Mörker. Man hör stormklockan, men på stort afstånd.

Första scenen.

HELDT. En SOLDAT på post framför byggnaden. LUDVIG GÜLDENHEIM (inkommer från venster).

HELDT (till soldaten, visande på Ludvig).

Se ditåt! Är ej någon der?

SOLDATEN.

Jo! . . . Halt!

Wer da?

LUDVIG.

God vän. — Är kapten Heldt ej der?

HELDT.

Han sjelf. Men är det icke Güldenheim?

LUDVIG.

Rätt gissadt, vän.

HELDT.

Hvad för dig hit i natten?

LUDVIG.

Jag väcktes utaf klockans dån och gick
hitåt att höra hvad det må betyda ...
Hvad är det, tro?

HELDT.

Jag undrar sjelf. Jag sändt
soldater ut att derom spörja. Ingen
tillbaka kommit än.

LUDVIG.

Ej eldsken synes;
den röda hanen eljest jag beskyllt.

HELDT.

Oskyldig är han denna gång, jag tror.

LUDVIG (visar mot höger).

Från denna sida ljudet tyckes komma.
Vill du ej gå ditåt med mig?

HELDT.

Ej truppen
jag lemnar nu. (Går några steg mot höger).
Hvem der? ... Är någon der?

Andra scenen.

DE FÖRRA, OLOF (som framkommer ur skogen från höger.)

OLOF.

Jo men.

HELDT.

Hvad gör du här?

OLOF.

Kapten jag söker.

LUDVIG (oroligt.)

Det är väl mig du menar, narr?

OLOF.

Nej! nej!
Kapten, som för befälet här. — Jag glömt
hans namn.

HELDT.

Nå, det är jag. Hvad vill du då?

OLOF.

Med bud jag kommer ifrån öfversten,
att ryssen landat här.

LUDVIG.

Du ljuger, slyngel!

OLOF.

Sa' herrn? . . . Det är då dagsens sanning, det.

HELDT.

Hvar ha' de landat? Skynda, säg då fort
allt hvad du vet derom.

(Ludvig drager sig obemärkt tillbaka, under det följande samtalet.)

OLOF.

Jo öfversten
fick höra nyss, att krigsskepp ankrat nära
och trodde säkert det är ryssarne.
Han väpnade sitt folk och gaf sig se'n
mot stranden ner. Det var då skymning redan,
och ingenting af skeppen kunde synas. —
Han lät dock ringa uti klockorna
och sände mig till er med bud. På vägen
jag mötte likväl frökens kammarpiga,
som sprang hemåt så fort som benen bar.
Hon trodde ryssen var på väg mot byn
och tyckte att hon sett soldater smyga
på väg hitåt. Då blef jag liksom rädd
och följde henne hem, men fröken sa'
att om jag inte går, så går hon sjelf.
Då fick jag lof, och Gudi vare tack!
här syns ej någon ryss.

HELDT.

Jag tror ej heller
att någon fara är. Men om så vore,
är jag beredd.

(Man hör i detsamma en signal och ett gevärsskott från venster.)

Guds död! Är det då sant! —
Till vapen, svenskar, fienden är nära!

(Heldt drager värjan och skyndar till venster, åtföljd af soldaten; Olof springer tillbaka mot höger; Ludvig framkommer.)

LUDVIG.

Ja närmre än du trott. — Fördömt likväl!
Stormklockan varnat dem. Det bättre varit
om ej jag dröjt.

(Man hör skott och vapenbrak. Scenen upplyses från venster af lågor från brinnande hus.)

Tredje scenen.

LUDVIG och OTTO GÜLDENHEIM.

LUDVIG.

Har du dig vågat hit?
Nu leken är i gång. En smula häpen
blef Heldt att börja med.

OTTO.

Lång tids besinning
ej honom unnas, vill jag tro.

LUDVIG.

Åh nej!
Snart är det slut. (Visar till höger.)
Men se! en skara män
nu strömmar hit. Hvad månde det betyda?

OTTO (går några steg till höger).

Guds död! Det Stålsköld är med väpnadt folk.

LUDVIG (går äfven mot höger).

En sammanrafsad hop; soldater ej.
Ej mycken hjelp får Heldt af dem. Men kom;
man bör ej se oss här.

(De gå inåt skogen till höger.)

Fjerde scenen.

STÅLSKÖLD. BERTIL. OLOF (samt några bönder, beväpnade med bössor, svärd, liar o. s. v. De inkomma från höger närmast fonden och framgå mot venster. Olof och några andra rygga dock tillbaka vid fiendens åsyn. De öfriga stanna då).

STÅLSKÖLD.

Hvad nu? Hvem tvekar?
Nu just det gäller, gossar. Viljen I
oss lemna här i sticket?

OLOF.

Nej, bevars!
Men, herre, är det inte klokast vänta,
tills hit de komma?

BERTIL (fattar Olof i armen).

Jaså, har du redan
fått nog af krutrök, innan än du känt
dess lukt en gång?

STÅLSKÖLD.

Skymf öfver den som viker!

OLOF.

Vi äro få; för stark är fienden.

STÅLSKÖLD.

Svik ej dig sjelf, och Gud sig ock förbarmar;
han sänder hjelp der ej vår kraft är nog. —
I ären svenskar; frihet I ju älsken,
som edra fäder gjort, så minnens ock;

blott den är fri, som vet sin frihet värja
och vet att dö som man för dess försvar.
Men den som fegt ger vika, sjelfmant räcker
sin hand åt bojan, träldom blir hans lott. —
Så följ mig nu den fri och svensk vill kallas!
Oss Gud ger segern. — Raskt mot fienden!

(Skyndar fram.)

OLOF.

Så framåt då; ej blir det jag som dröjer.

ALLA.

Framåt! Hurra!

(Alla följa Stålsköld.)

Femte scenen.

LUDVIG och OTTO GÜLDENHEIM.

(Dagen börjar gry.)

LUDVIG.

Se så! nu blir du qvitt
rival och svärfar på en gång, min bror.

OTTO.

Är du så säker ryssen vinner spelet?

LUDVIG.

Jag tviflar ej derpå. Den svenska truppen
hann ej att ordna sig, förr'n fienden
kom öfver den med blixtens fart.

OTTO (går fram mot höger och ser ditåt).

Men se!
der tränger Stålsköld med sin skara fram.

LUDVIG.

Den skaran tar till benen snart, jag gissar;
och Stålsköld får ej tid att än en gång
med tänkespråk den jaga uti elden.

OTTO.

Jag kan ej tydligt se; dock tycks det mig,
att striden flyttar sig på längre afstånd.

LUDVIG.

Så mycket bättre: öppna fältet söka
nu ryssarne. En del af svenska truppen
slåss än i skydd af husen uti byn.
Den lockas fram utur sitt gömsle nu.

OTTO.

Men drar ej ryska truppen sig tillbaka?

LUDVIG.

Jo visst! för att dem narra fram ... Se der!
Just som jag säger dig.

OTTO.

Nu börjar striden
på allvar först.

LUDVIG.

Den slutar snart; ej länge
den svenska hopen der kan hålla stånd.

OTTO.

Men om du irrar dig?

LUDVIG.

Skräm ej dig sjelf.

OTTO.

Men om nu djefvul'n spelte oss det sprattet
att draga Heldt och Stålsköld ut ur knipan
— Guds död! — vi stodo vackert.

LUDVIG.

Nå, än se'n?
Jag tappar icke modet, jag, så lätt.
Ur värre trångmål har jag redt mig ofta.
Oroa dig och mig blott ej.

OTTO.

Gif akt!
Månn' icke ryssarne mot stranden vika?

LUDVIG.

Förstärkning kräfva de. Jag skyndar före
till den postering, som vid stranden står,
och kallar den till hjelp.

OTTO.

Jag följer dig.
Jag vill ej dröja här.

LUDVIG.

Så kom, men fort!

(De gå mot höger, närmast fonden.)

Sjette scenen.

ELISABETH och ELSA (framträda försigtigt från höger, längre från fonden).

ELSA.

Nej! nej! gå inte längre, fröken! Tänk,
om någon ryss här vore qvar.

ELISABETH.

Åh nej!
Var du ej rädd. Allena äro vi.

ELSA.

Men säg, hvart gå vi hän? I skog och mark
vi irrat kring nu hela natten snart.
Jag darrar så att knappt mig benen bära.

ELISABETH.

Om du är trött, så sätt dig här.

ELSA.

Bevare! . . .
Mer rädd än trött jag är. Men fröken, ni,
så späd och fin, tycks rent förvandlad nu
och fått en krigsmans mod och kraft. Ert hjerta
visst inte klappar fortare än vanligt.
Men känn på mitt!

ELISABETH.

Tro mig! mitt hjerta slår
så hårdt som ditt. Mitt mod förslår ej stort.
Men tanken på min far mig håller uppe.

Hvart skott jag hör i nattens tystnad ljuda,
mig tyckes rigtadt mot hans bröst. — Så hör! —
(Lyssnar.)
Och jag, som honom manat har till striden
till andras hjelp!

ELSA.

På längre håll än förr
tycks ljudet komma nu. Det bådar godt;
ej sant?

ELISABETH.

Jag hoppas så. Men kom hitåt.
Det nära stranden är, nu striden står,
om ej jag mig bedrar. (Går mot fonden.)

ELSA (följer efter och söker qvarhålla henne).

Nej, fröken! ... Stanna!
För Guds skull, gå ej längre nu! Det vore
ju mer än öfverdåd.

ELISABETH.

Jag söker blott
en plats, der jag i trygghet striden ser.
Kanhända här. — Se dit!
(De stanna i fonden och se bortåt, utan att märka de inkommande.)

Sjunde scenen.

DE FÖRRA. HELDT (sårad, stödes af Olof och en soldat).

HELDT (sätter sig på en bänk framför byggnaden).

Tack, vänner, tack!
Det går nog öfver snart. Men dröjen icke

för min skull här. Till striden skynden åter.
Om några ögonblick jag kommer efter.

(Soldaten går.)

OLOF.

Men vore inte bäst jag skaffade
en smula vatten först och så förband
ert sår? Det blöder än.

HELDT.

Men skynda då.

OLOF (varseblifver Elisabeth och Elsa samt går emot dem).

Men se! Hvem är väl der? Så hören då!
Fort skaffen vatten hit. En officer,
som blifvit sårad, hjelp behöfver. Skynden!

(Igenkänner Elisabeth.)

Kors, fröken här! . . . Förlåt!

ELISABETH.

Du sade
en officer har blifvit sårad. Säg,
hvem är det? . . . Hvem?

(Går fram några steg mot Heldt och igenkänner honom.)

HELDT.

Blott jag, min fröken . . .

ELISABETH.

Ni! —

HELDT.

Ett intet blott. Ej värdt att tala om.

ELISABETH (går honom närmare).

Er panna blöder starkt . . . Kan ingen hjelp
jag bringa er?

HELDT (reser sig upp, men måste sätta sig igen).

Jag tackar er, men hoppas
det snart är öfver.

ELSA.

Sitt ännu en stund.
Jag skyndar efter vatten från en källa
helt nära här.

(Elsa går mot höger; Olof vill följa henne, men hindras af henne och går då mot venster.)

ELISABETH (tvekar ett ögonblick, men går sedan fram till Heldt).

Låt mig ert sår förbinda.

HELDT.

Åh, allt för god ni är.

ELISABETH (rifver en flik af sin drägt och förbinder Heldt).

Sitt endast still . . .
Hur känner ni er nu?

HELDT.

Jag tackar er . . .
Liksom en dröm från tider längst försvunna
allt tyckes mig . . . Är det väl ni, väl jag? . . .
Säg, minnes ni en gång för länge sedan —
vi voro barn, vi båda — sprungo här
i yster lek. Då flög förbi en fjäril,
med granna färger lockande ert öga.
Jag ville fånga den åt er, men föll
och slog mig illa nog. Då gjorde ni
just såsom nu.

ELISABETH.

Ni minnes det?

HELDT.

Jag minnes —
och minnes mera än.

ELISABETH.

Och dock det säges —

HELDT.

Hvad har man sagt? ... Väl icke att jag glömt?

ELISABETH.

Ni fångat fjärilar åt andra sedan.

HELDT.

Om jag er glömt, om blott ett ögonblick,
ett enda blott, en annans bild förträngde
er ljufva bild ifrån mitt hjertas altar,
må himlens åskor krossa mig, föraktet
och icke äran blifva krigarns lön,
och må mitt namn med afsky nämnas blott ...
Nej, ni den stjerna var, som vägen visat
på frestelsernas haf. Det var på er
och endast er jag tänkte, när och fjerran,
i stridens larm, i lägrets tvungna hvila,
skeppsbruten, slaf, som flykting irrande,
i tusen sinom tusen vexlingar
af sorg, förtviflan, hopp och fröjd och smärta ...
Så gingo år på år, och intet ljud
af kära läppars språk mitt öra nådde;
ej trängde ömhets helsning fram till mig. —
Mot hemmet drefvo ödets vågor dock
till slut. — En annans brud ni var: så ljöd
med hån den välkomst fosterlandet unnat
sin trötte son.

ELISABETH.

Och hvilken lögnens ande
har hviskat detta i ert öra?... Säg!

HELDT (reser sig upp).

O dåre, som jag varit och det trott!...
Elisabeth! du glömde mig då ej?

ELISABETH.

Ej mera än du sjelf mig glömde.

(Larmet af striden, som en stund varit endast svagt, tilltager åter.)

HELDT.

Hör!
Nu striden flammat upp igen. Ej längre
jag dröja må. Mig manar pligtens bud.
Nytt lif i mina ådror sväller nu.
Mig glädjen gifvit kraft. Åt domnad arm
han skall ock gifva styrka vapnen föra.
Elisabeth! Farväl! I lif och död
min är du nu.

ELISABETH.

Farväl! Dig Gud beskydde!
Och kan mot farors hot öm kärlek värna,
en skyddsvakt följer dig mer stark än döden.
Jag dig ej glömt. — Jag aldrig skall dig glömma.
Din är jag — din — i lif och död. Farväl!

HELDT.

Farväl! (Går mot venster.)

ELSA (återkommer med en bägare).

Har fågeln flugit re'n sin kos?

ELISABETH.

Du kom för sent.

ELSA (sätter bägarn på bänken).

Jag fick så snart ej fatt
på kärl att hämta vatten i. — Men säg
då, fröken, hvem det var ... Jag gissar, jag.

ELISABETH.

Hvad gissar du? Jag vet ej hvad du menar.
Men lika godt; det är ej tid till skämt ...
Lätt är ditt sinne, flicka; nyss du tycktes
af skrämsel halfdöd, nu ses löjet spela
på dina läppar ... fy!

ELSA.

Bevars väl, fröken!
blif inte ond. Men när jag kom tillbaka
jag såg ert öga blixtra, kinden glöda —
och nyss ni var så blek och ögat matt; —
då tänkte jag —

ELISABETH.

Sak samma hvad du tänkte ...
Men kom vi gå tillbaka till vår post ...
(De gå mot fonden.)
Se dit mot udden. Moln af krutrök svepa
i dyster slöja nejden. Blixtrar ljunga,
och hvarje blixt är dödens bud, den hotar
ej blott det bröst geväret rigtas mot,
men ock en makas, moders eller dotters,
som ängsligt frågar: kommer han tillbaka
från stridens grymma spel, hvars insats är
vår ungdoms fröjd, vår ålders sista tröst?

Ack, hur mig föga krigets åskor skrämde,
när dofva genljud blott mitt öra hann,
då greps ej själen rätt utaf dess fasor;
jag hörde ärans röst, ej qvalens suckar. —
Hur annorlunda nu; mitt blod det isas
vid denna vilda lek. — Min Gud! Min Gud!
Förbarma dig!

ELSA.

Vänd ögat emot stranden.
Se! båtar lägga ut. — Ser ni dem ej?

ELISABETH.

Jag ser dem nu ... Gud vare lof! Tillbaka
till sina skepp beger sig fienden.
Vi äro räddade. Jag skyndar ner
mot stranden.

ELSA (qvarhåller henne).

Dröj ännu. Ej allt är slutadt.
Från båtarna det skjutes än mot land.
Ni får ej gå; jag kan ej släppa er.

ELISABETH.

Än vill jag dröja här en stund ... Af oro
mitt hjerta klappar hårdt. Jag tyckte mig
så modig nyss; och dock hur svag jag är.

Åttonde scenen.

ELISABETH. ELSA. OLOF.

OLOF (skyndar in).

Hurra! ... Hurra! ... Nu ryssen gett sig af.
Jag sprang hitåt att säga fröken det.

ELISABETH.

Såg du min far och officern, som nyss
var här?

OLOF.

Nej öfversten såg jag ej till,
när jag gick hit; men kapten Heldt fans der ...
Han gaf salut åt fienden till afsked ...
Och båda två baronerna jag såg;
dem ryssen tagit fatt och släpat med
i båtarne, när han begaf sig bort.
De voro fångar båda två, det syntes. —
Jag tror likväl att det var baron Ludvig,
som lockat skaran hit.

ELISABETH.

Jag tror detsamma.

ELSA.

Ja, säkert är att han var med bland dem,
jag såg i skogen i går afton. Men
har han med sina vänner blifvit osams?

ELISABETH.

Det tyckes så. Måhända att de tro
han narrat dem i snaran.

Nionde scenen.

DE FÖRRA. STÅLSKÖLD (sårad, inbäres på en bår af två soldater). BERTIL.

BERTIL (till soldaterna).

Stanna här! (Till Stålsköld.)

Er dotter kommer hit.

STÅLSKÖLD.

Elisabeth!

ELISABETH (skyndar emot honom; soldaterna, som nedsatt båren, draga sig tillbaka).

Min far? ... O Gud! ... Hur är det? ... Säg!

STÅLSKÖLD.

Rätt väl;
ty just den död, jag önskat mig, blir min:
jag får dock dö för fosterlandet!

ELISABETH.

Fader!

STÅLSKÖLD.

Gråt ej! ... För länge har jag lefvat redan,
ty jag sett Sveriges fall ... Sörj ej min död,
ty högre fröjd än dödens kunde icke
mitt hjerta känna.

(Elsa tager bägaren och lemnar den till Elisabeth, som för den till Stålskölds läppar.)

Tack!

BERTIL.

Men vill ni icke
bli buren hem?

STÅLSKÖLD.

Nej dröj ännu en stund;
mig stillheten gör godt

ELISABETH.

Än vill jag hoppas.

STÅLSKÖLD.

Ett fåfängt hopp... För mycket har jag sett
af dödens skådespel att mig bedraga
i dessa ting.

ELISABETH.

Jag arma! Knappt mitt öga
min moder sett, förrän den tunga port,
till hvilken evigheten blott har nyckeln,
om henne slöts... Och, dyre fader, dig
blott ögonblick jag fick behålla nära
invid min sida, att mer bittert sakna,
se'n jag har lärt dig känna och dig älska.
Men ack! förlåt min klagan. Utan knot
jag mig för himlens rådslag skulle böja...
Jag borde — kan dock ej!

(Kastar sig snyftande ner vid Stålskölds sida.)

Tionde scenen.

DE FÖRRA. HELDT.

STÅLSKÖLD.

Se så, kamrat,
godt arbete vi ha' i dag gjort undan,
och tidigt till.

HELDT.

Er ensam tillhör hedern . . .
Men ni är illa sårad, sades mig.
Jag hoppas dock —

STÅLSKÖLD.

Jag hoppas äfven jag —
men ej på det som tiden hörer till.
Jag dödens kyla re'n i mina lemmar
har börjat känna. Snart det är förbi . . .
Elisabeth, min dotter, till din moder
jag helsa kan, att du är henne värdig.
Förblif det ock! — jag tror, jag vet så sker.

HELDT.

Lägg hennes hand i min, förrän ni dör.
Jag älskar henne och hon mig. Vi båda
hvarannan svurit tro i barnaåren . . .
Elisabeth, säg att jag talar sanning.

STÅLSKÖLD (till Elisabeth).

Ack, rodnaden på dina kinder talar.
(Till Heldt.)
Jag tror ock du förtjenar henne ega.
Din öppna blick, ditt mannamod mig vittna.
Och lycklig du, som hennes make blir . . .
Må himlens nåd ledsaga eder båda.
Och nu, farväl! Min syster helsa ömt
och henne tacka för all trogen omsorg.
(Varseblifver Bertil, som torkar sina ögon med sin rockärm.)
Hvad, gamle krigskamrat? Jag tror du gråter.
Hur många gånger ha' vi båda dock
sett döden stint i synen!

BERTIL.

Ej jag trodde
jag skulle lefva längre, jag, än ni.

STÅLSKÖLD.

Nå, nå! Din tur den kommer väl, min vän.
Till dess, lef väl!

(Den uppgående solen belyser trädtopparne.)

Se solen stiger upp!
För mig den sista gång . . . Jag tackar dig
O Gud! som lät mig dö för fosterlandet.
Det är likväl det samma land som fordom
var ärans hem, de stora tankars moder;
och ännu eges det utaf den stam,
hvars namn var kändt och äradt ibland folken . . .
Ack lyckans gåfvor skifta: godt och ondt
hon sänder ömsom, nederlag som seger,
och intet välde evigt kan bestå. —
Ett blott min bön nu gäller: Gif, O Gud!
det folk jag älskat frihets rätta kärlek,
som ingen träldom tål, ej offer skyr,
som lär att dö, när äran kräfver döden
och minnes den som fallit för dess sak!

(Hans hufvud faller tillbaka; Elisabeth lutar sig öfver honom.)

Af samma författare har förut utkommit hos Albert Bonnier och finnes till salu i alla eets boklådor till ett pris af 1 krona:

Sjökonungen.

Sorgespel i fem akter.

«Ett svenskt sorgespel är i våra dagar en sådan sällsynthet, att föreliggande arbete redan genom blott denna omständighet kan ega anspråk på att ej förbises. När dertill kommer, att det framställer bilder ur det fornnordiska lifvet, att, med andra ord, dess skådeplats är Alfhem (rättare Alfhemmen, kustlandet utefter Bohuslän och ända upp till Glommen) och tiden slutet af nionde århundradet, så må medgifvas, att sorgespelet ytterligare tilldrager sig uppmärksamhet. Äfven handlingen, betraktad utan afseende på dess dramatiska anläggning, fängslar i viss mån intresset genom klarhet, fyndighet och en i allmänhet riktig kostym.» (*Nya Dagligt Allehanda.*)

«Utgifvandet af ett större dramatiskt arbete är i vårt land en ganska sällspord tilldragelse, och redan på grund häraf har det, som vi här anmäla, anspråk på särskild uppmärksamhet. Men dertill kommer, att det verkligen eger förtjenster nog stora att försäkra det om rum bland den svenska dramatikens bättre skapelser — bland dem, som ej tillhöra dagsländornas kategori.» (*Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning.*)

Stockholm. Alb. Bonniers boktryckeri 1880.

UPPSALA UNIVERSITETSBIBLIOTEK
16000 002906253